

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

15 (444), 10—16 квітня 2008

Фото Олеся Дмитренка

СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Святослав МІЗЕРНЮК

Інформаційна безпека України під загрозою, а державна політика у цій сфері нечітка. Така головна думка учасників “круглого столу” “Державні ЗМІ в Україні: суспільні місце, роль і відповідальність”, що проходив в Укрінформі. До дискусії запросили керівників загальнонаціональних державних ЗМІ, всеукраїнських та регіональних теле- і радіокомпаній різних форм власності, інформагентств, народних депутатів, працівників Секретаріату Президента та Кабміну, голову Національної спілки журналістів України, вчених, громадськість. Учасники обговорювали недосконалість законодавства, загрози національній інформаційній безпеці країни, морально-психологічне та морально-етичне обличчя ЗМІ.

На засіданні Ради національної безпеки і оборони України з питання інформаційної безпеки Президент Віктор Ющенко різко критикував політику стимулювання та створення українського інформаційного національного продукту. Наголошував і на тому, що його розміщення на телерадіо-каналах (не обов’язково державних) має стати вигідним.

Приміром, у західних країнах за поширення суспільно корисних програм для всього суспільства, а не для окремих груп, держава заохочує ЗМІ економічно — надає їм пільги. За “круглим столом” обговорювали і цю проблему. Оскільки на центральних каналах майже нема українських фільмів, зате багато американських і російських. Те саме і з розважальними програмами.

У суспільстві, політикумі, журналістських колах мовлено достатньо про об’єктивність, незаангажованість, свободу слова у ЗМІ. Ці проблеми не суто українські. І на пострадянському просторі, і в країнах зі сталою демократією війна між суспільством та владою за громадянські свободи, серед яких чільне місце займає саме свобода слова, мабуть, не припиниться ніколи. Адже той, хто володіє інформацією, володіє світом. У вік інформаційних технологій це аксіома. Колись, щоб здобути владу, захоплювали банки, телеграф, а сьогодні — інформаційний простір.

Ось чому президент Національної радіокомпанії України Віктор Набруско вважає, що нині змістовне наповнення багатьох українських ЗМІ — загроза нашій національній безпеці. Щоб цьому запобігти, держава має дбати і про свою інформаційну політику, і про частотний ресурс — складову інформаційного суверенітету, який належить народові.

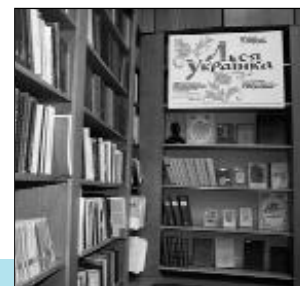
Сучасні журналісти працюють на так званий рейтинг — якийсь вигаданий формат, що може призвести до примітивізації суспільства. Ця проблема виникла не сьогодні. Наше законодавче поле створювали у 90-х роках з огляду на європейські цивілізаційні прогресивні норми, але без урахування українських реалій. Тоді закони писали з єдиною метою — комерціалізації, одержання швидких прибутків і надприбутків, тому інформаційне поле й інформаційний ресурс перетворилися на брутальний ринок. Крім того, більшість вітчизняних журналістів — не фахівці: в Україні 20 інститутів, 50 факультетів журналістики, а в ЗМІ працюють одиниці професіоналів.

Заступник голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України Володимир Горобцов зауважив, що правові нюанси діяльності ЗМІ потребують

суттєвих змін та вдосконалення: чинне законодавство розробили ще у 1993—1994 роках, воно застаріло, а латати у ньому дірки — не вихід. Тому Держкомтелерадіо наполягає на комплексному правовому вдосконаленні інформаційної сфери, що стане можливим з прийняттям Інформаційного кодексу. Його концепцію вже затверджено, розробляють відповідний законопроект, до якого ввійдуть усі закони, які регулюватимуть роботу ЗМІ в Україні: буде впорядковано інформаційний простір. Розроблено зміни до Закону про теле- та радіомовлення, є законопроекти “Про доступ до інформації”, реформування державних друкованих ЗМІ, про суспільне мовлення. Деякі з них майже готові до розгляду у Верховній Раді, інші ще потребують громадського обговорення. Готують законопроект про захист професійної діяльності журналістів, яким не лише окреслено права й обов’язки журналістів, а й порядок їхньої акредитації, чого раніше не регламентував жодний закон. Над цим працюють і Держтелерадіо, і Мін’юст, і Національна рада з питань телебачення й радіомовлення, і НСЖУ.

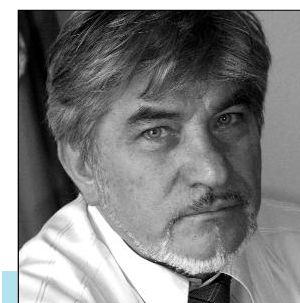
Закінчення на с. 6

ЗАХИСТИМО БІБЛІОТЕКУ ім. ЛЕСІ УКРАЇНКИ

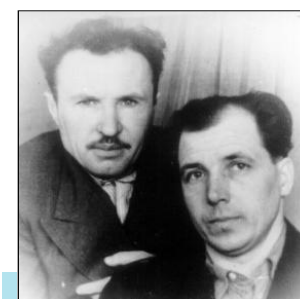
5

ІНТЕЛІГЕНЦІЮ НА ФОРУМІ НЕ ПОЧУЛИ

6

ПРАВДА ПРО КОЛИМСЬКИХ УТІКАЧІВ

7

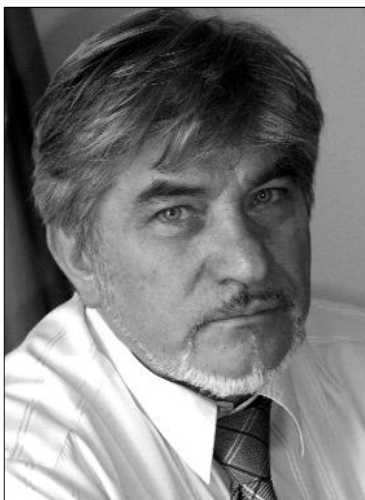
БЕРЕГІНЯ ГАЛИНИ СЕВРУК

14

Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 864 308 грн. 50 коп.

— На форумі інтелігенції влада не спромоглася вислухати інтелігенцію, а інтелігенція не примусила владу її слухати. Все було в найкращих традиціях радянської доби. Проблеми, які є насущними і кричущими, залишилися у затінку, і їх не розглядали, хіба що у виступах Івана Драча та Івана Дзюби. Інтелігенція залишається інтелігенцією, та в якому вона стане! Вона принижена, соціально пригноблена, не захищена, не затребувана.

Півторагодинна розповідь Президента про українські реалії загальновідома, але треба, щоб Президент вислухав усі точки зору, які висловлювала інтелігенція. Для того і проводимо форум, а не семінар, і розробляємо концепцію, щоб говорити про найсуттєвіше.

У добу глобалізації найважливі-

ТВОРИТИ УКРАЇНСЬКИЙ СВІТ

Всеукраїнський форум інтелігенції мав на меті згуртувати творчу еліту для забезпечення трансформації українського суспільства в суспільство знань. Наш кореспондент попросив поділитися враженнями про форум голову ВУТ “Просвіта”, народного депутата України Павла МОВЧАНА.

ше — консолідувати націю, зберегти своє обличчя, культурні надбання, цінності, які накопичувалися впродовж тисячоліть і не втратили національної ідентичності.

Задля чого будувалася держава, для чого вона існує? Для того, щоб захищати невелику групу людей, які приватизували все, а культуру сприймають лише через товсті гаманці й розмір своїх рахунків та потрактовують її як можливість придбати той чи інший об’єкт, чи бути колекціонером культури, але не вкладати в неї? Натомість українські скоробогатки мають думати так само, як ті, хто навіть за часів українського бездержав’я плекав українську культуру: Ханенки, Смирненки, Терещенки, всі ті, хто вкладав у культуру. І ми нині послюговуємося об’єктами, які вони спородили.

Президент означив, що потрібний Мистецький Арсенал, Батурин, Чигирин, що слід повертати історичну пам’ять, але як захищати культуру сьогодні?

Форуми й організовують для того, щоб сказати: ось є низка пропозицій — концепція. Сьогодні

вимагає, щоб поруч з Президентом сидів глава уряду, якому Президент давав би доручення: треба прийняти Закон про мову, потрібна нова редакція Закону про культуру. Я вже втомився слухати самі обіцянки. Маємо змінити ситуацію сьогодні, а не колись.

— Чому ж цього не сказали учасники форуму Президентів?

— Я запитував про це організаторів, виступаючи в другій частині засідання. Але коли зала порожня, президія теж, бо йде перша особа, тоді ніхто нічого не чує — говоримо, але це як прокручування колеса, яке зависло в повітрі: крути хоч тисячу разів — воно збільшує швидкість але не збільшує кілометраж. У такому форматі відбувається друга частина будь-яких заходів, а це представницький форум, у якому брали участь делегати з усієї України. І треба було казати: змінюємо законодавчу базу, фінансування, впроваджуємо пільги, робимо все те, що потрібно для української культури.

— Що має робити інтелігенція, яка не була там присутня,

але всі ці проблеми знає?

— Інтелігенція завжди робить те, що може, незважаючи на форуми: пише, малює. Але як ця література буде реалізована, яким буде її вплив на суспільні запити, як вона формуватиме світогляд нового покоління (не кажу про старше, бо воно вже сформоване)? Хтось таки має перетворити подібні розмови на результат. Інакше залишаться самі балачки та документи, які знову стануть архівними, якщо влада не наповнить їх реальним змістом.

Потрібно змінити пріоритети: давати гроші не на тюрми, а на культуру, щоб люди могли купити українську книжку, газету, подивитись український фільм, послухати українську пісню — жити в українському світі, щоб на своїй землі, яка називається Україною, почуватися українцями. Ось про що йдеться. Це найпосутніші наголоси, які слід було поставити у концепцію, і відповідно до неї формувати програму дій для уряду і для всієї української інтелігенції.

Спілкувався
Анатолій ТАРАСЕНКО

Закінчення. Початок на с. 1

— Матеріальну відповідальність за недостовірну інформацію мав би нести автор або джерело інформації, — переконаний головний редактор газети “Голос України” Анатолій Горлов. — Тоді у багатьох позивачів відпало б бажання чи то знищувати редакцію, чи збільшити свої статки за її рахунок. Тож відповідальність ЗМІ слід чітко обумовити або в Законі “Про інформацію”, або в кодексі законів про інформацію. Адже ЗМІ, що працюють чесно, за свою позицію ризикують мати безліч судових позовів, і за рішеннями судів можна припинити вихід будь-якої газети. Тому до нового кодексу законів про інформацію варто внести положення, яке б регламентувало відповідальність ЗМІ: спростування публікації публікацією з іншою точкою зору на тому самому місці такого самого обсягу.

— Говоритимемо про проблеми доти, доки закони не почнуть виконувати, — наполягає голова Національної спілки журналістів України Ігор Лубченко. На підтвердження цієї думки він навів кілька прикладів, як місцева влада втручається у роботу ЗМІ. Так, голова Миколаївської облради воює з головним редактором обласної газети: численні комісії змушують його писати пояснення, чому прізвища у такому відмінку, а не іншому. А в місті Роздільна Одеської області міський голова висунув позов на 300 тисяч гривень місцевій газеті “Чорноморські новини”, “забувши” сплатити позовне мито, бо сесія міськради “звільнила” його від сплати. А це вже вияви справжньої корупції. У Дніпропетровській області голова райради вимагала, щоб газетарі приносили їй шпальти перед здачею їх у друкарню. Ось чому так гостро постало питання про роздержавлення ЗМІ, бо люди кажуть: почувалося не журналістами, а рабами, які пишуть те, що скаже місцева влада. Через беззаконня, стверджує голова НСЖУ, газети стають “беззубими”, тому нове законодавство має чітко означити відповідальність посадовців за утиски редакційних колективів та окремих журналістів.

Можливо, варто роздержавити ЗМІ, відпустити їх у “вільне плавання”, тобто віддати у приватні руки?

СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Ігор Лубченко вважає, що можна було б надати таку можливість тим 50-ти редакціям із 734-х, які хочуть роздержавлюватися, а потім визначитись, що робити далі.

Учасники дискусії зійшлися на тому, що державні ЗМІ — це важлива ланка інформаційної безпеки України. Тому і роздержавлювати їх слід виважено й обережно, не забуваючи про національні інтереси держави. Адже чимало спритників, прикриваючись роздержавленням, планують покласти до кишені майно редакцій чи перепродати їхні розкручені бренди. Варто зважати й на те, що у світі існують і приватні, і державні ЗМІ.

Керівник секретаріату парламентського Комітету з питань свободи слова та інформації Василь Іванова каже, що парламентарі розглядають законопроекти про мораторій на відчуження майна комунальних ЗМІ та працюють над законодавчим підґрунтям для створення суспільного мовлення. Підтримують суспільне мовлення й керівники обласних державних телерадіокомпаній. Але варто цей

проект запроваджувати так, щоб він був фінансово спроможним порівняно з комерційними медіа.

Фахівці підраховали: щоб перевести хоч один канал на суспільне мовлення, потрібно 1,5 мільярда гривень. Тому Указ Президента про створення суспільного телебачення і радіомовлення на базі національних ЗМІ не діє через недофінансування.

За “круглим столом” прозвучали такі промовисті цифри: у Німеччині понад 100 млн телевізорів, там суспільне мовлення існує завдяки офіційному податку 15 євро на місяць з кожного телевізора. В Україні на утримання всіх державних телерадіокомпаній передбачено загалом 200 млн гривень. Однак запровадити у нас такий податок неможливо, бо наші громадяни відмовляються платити навіть 50 копійок за дровове мовлення.

Свій скепсис щодо державної політики в інформаційній сфері висловив Володимир Різун, директор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка:

— Уявімо, що завтра матимемо

суспільне мовлення та повне роздержавлення ЗМІ. Хіба це зробить журналістів кращими, толерантнішими, професійнішими? Ні! Бо коли в країні існує потужна “п’ята колона”, і вона хоче зробити Леніна “великим” українцем, то, напевно, зарано говорити про суспільне мовлення. Дивлюся на своїх студентів: вони — з тих реалій, які довкола. А їхній рівень патріотизму, світобачення — не на висоті. Натомість влада нічого не робить, щоб підготовку журналістів поліпшити. Грошей на це немає. Дають лише на зарплату і стипендію. Як готувати фахівців, якщо не можемо передплатити українську періодику, купувати європейську пресу, щоб студенти знали, як і про що там пишуть...

Наступне засідання РНБО Президент України Віктор Ющенко призначив на жовтень. Було б добре, якби до того часу Верховна Рада прийняла весь комплекс потрібних журналістам законів, а уряд знайшов фінансування для втілення їх у життя.

Святослав МІЗЕРНЮК

НОВА ПРЕМІЯ ВІД ПОСОЛЬСТВА

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин

У Культурному центрі України в Москві відбулося фінальне змагання на краще читання поетичних творів Тараса Шевченка. З 2002 року географія конкурсу розширюється. Культурний центр запрошує до участі представників з усіх українських громадських організацій на теренах Російської Федерації.

Цього року на запрошення відгукнулися шанувальники Шевченкового слова з Воронежа, Коврова (Володимирська обл.), Омська, Нижнекамська (Республіка Татарстан), Петрозаводська (Республіка Карелія), Твері, Тюмені та Пушкіно (Московська обл.). Честь столичного регіону захищали учні Української недільної школи при КЦУ в Москві, Лінгвістичного ліцею № 1555, Українського освітнього центру при СШ № 124, Центру освіти № 1865, Британської міжнародної школи, Московського міського палацу дитячої та юнацької творчості, а також студенти Московського державного університету, Московського державного інституту міжнародних відносин, Російського університету Дружби народів та Московського державного лінгвістичного університету. Приємною несподіванкою стало те, що поза конкурсом виявили бажання прочитати поезії Кобзаря доцент Інституту зв’язку Сергій Максимов (слухач курсів української мови при КЦУ в Москві) та вчитель російської мови і літератури Ірина Бобир.

Відкриваючи фінальну частину конкурсу, генеральний директор Культурного центру, доктор історичних наук Володимир Мельниченко зазначив, що цьогогорічний фінал став рекордним щодо кількості учасників — понад 60. “Символічно, що Кобзареве слово лунає в самому серці російської столиці — на Арбаті, аура якого завжди приваблювала людей високої культури і духовності”, — зазначив Володимир Мельниченко.

Журі конкурсу очолила директор Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат філологічних наук Валентина Сидоренко. Вона передала Українській недільній школі книжки від імені Українсько-американського благодійного фонду “Сейбр-Світло”.

Учасники конкурсу намагалися урізноманітнити свої виступи творчими знахідками: поєднували декламацію і спів, додавали скрипковий акомпанемент, виступали дуетами. Такий підхід ускладнив роботу журі: довелося розділити премії між кількома лауреатами. Найяскравіше враження справили виступи учасників старшої групи — майже кожен з читців посів призове місце.

Усім учасникам вручили дипломи, нову книжку Володимира Мельниченка “На славу нашої преславної України” (Тарас Шевченко і Осип Бодянский), інші видання, підготовлені в Центрі. Дружина Надзвичайного і Повноважного Посла України в РФ Тетяна Дьоміна запровадила премію від Посольства — її отримали ще кілька талановитих дітей.

“Якщо ми наділені уявою, то немає жодних труднощів, яких би ми не здолали”.

КУЛЬТУРА

Валентина ДАВИДЕНКО

Міро якось зізнався, що його найбільше вражає тиша і те, що в ній відбувається, наприклад скрип коліс сільського воза на світанку. Він прагнув відобразити це і в своєму живописі незаповненим простором, кольоровою паузою. Мені це близьке. Отак, ніби гілка нового весняного пробудження, що сама собою займає графічно вузько окреслений простір, але її аура, набухла вільгістю, туманом щемкого запаху молодих листочків, сонячною суспензією, обіймає кількесот метрів довкола. І вже зоддала, простуючи від того куща, однаково відчуваєш його подих, шерхкий язичок ніжності чи туманець на щоді. Та мені кажуть, що в ідеалі незаповненого простору не буває. Кожну щілинку чи нірку, навіть тріщинку в камені заповнює рухлива жива матерія, добре, якщо це бадилінка чи мураха, щось невинне та працююче. Та мені кажуть, що простір зазвичай густо населений кентаврами і панегіристами Евкліда, шанувальниками родючих трикутників і надзвичайних кульок. Не можу не повірити співрозмовникові, бо йому вісімдесят два роки, він зустрічався з Пікассо, Джакометті, Міро, А. Лораном. А в Національному музеї українського мистецтва Івон Таяндье, французький мистецтвознавець, художник, скульптор, письменник, відкриваючи свою виставку, заявив киянам: “Сьогодні мені 82, а я продовжую малювати з таким завзяттям, ніби розпочав це тільки вчора”.

За пензлі він узявся у сорок п'ять і вигадав справжній міфічний світ, який назвав Taillandier-land (“Таяндье-ленд”), та зробив його відомим у Франції й за кордоном. “Яка ж для мене радість, що мешканці “Таяндье-ленду” завітали до України, цієї родючої країни. Коли я мав ферму у самому центрі Франції, в Оверні, де з захопленням спостерігав за сільською працею. Тепер, коли в мене її нема, досі розмірковую, чи не залишився я таким собі працюючим селянином, який вирощує образи на папері”.

Це він — теоретик і апологет заповнення паузи, тиші, простору — зізнається, що біля його картин чути гамір чи жибоніння багатьох голосів, так густо він заселяє полотно своїми кумедними персонажами. Вони не дурні: вміють їздити на велосипеді, керувати авто і літаками чи іншими літаючими пристроями. Там, де вже немає місця великим, оселяються крихітні, а є такі, що прижилися навіть на краватках великих, — дрібненькі.

Такі, що прижилися на краватках великих... Розумію, що це аналогія не з нашого буття. Що

ХИМЕРНА МРІЯ НА ЦЮ ХВИЛИНУ

В Україні триває “Французька весна 2008”. Серед заходів фестивалю, які проходять у столиці, а також у найбільших обласних центрах, — виставки живопису і фото, театральні вистави, фестиваль допрем'єрних показів, презентація книг. У рамках цього проекту — й виставка паризького художника Івона Таяндье.

нав'язує мені транскрипцію цього образу — наш пересит новинами життя політикуму, який на екранах і шпальтах газет витіснив просто Людину. Пропоную нашим кореспондентам в областях: “Напишіть про Людей, які залишаються такими і за нинішніх умов, не втрачають своїх чеснот навіть у найскрутніших ситуаціях. Покажіть, який нині наш народ — на Одещині, в Тернополі та Чигирині. Хочу почути жибоніння живої мови наших українців, не все ж споглядати парсуни доглянутих і неголодних з парламентської зали”.

А французький художник твердить: “Почуваюся щасливим. Мене зачаровують людські обличчя”. Ще тринадцятирічним він малював реалістичні портрети. На його думку, їхні риси виказували мужність. Потім Івон Таяндье пережив вплив Пікассо, і це природно, бо писав про нього статті та монографії, як і про інших улюблених майстрів різних

епох. Став лектором, а потім критиком у паризьких часописах, згодом — секретарем знаменитого “Травневого салону”, де виставляли свої шедеври ушлявлені митці. Він зустрічався і взяв інтерв'ю у всіх, кого можна вважати основоположниками сучасного мистецтва другої половини ХХ століття. Коли ж сам повернувся до полотна, то з сюрреалізму Пікассо перейняв хіба що засіб передавати образ у профіль і анфас водночас. Його веселі кольорові персонажі, слова яких вміщено у повітряні мовні “бульбашки”, як у коміксах, рухаються у картонних спорудах, схожих на середньовічні портки. Він назавжди прибрав зі своєї палітри чорний колір, бо вирішив творити життєрадісний світ. Розповідає звиклим до всього київським критикам про переконання давніх греків, що повітря щільно заповнене богами. Коли спостерігати промінь світла в присмерку, побачите

невагомі яскраві порошинки. То вони і є.

Або ще, згадуючи Демокріта, просто-таки поезія: рух атомів нагадує спадання дощу, бо вони летять паралельно, і дуже рідко, винятково рідко, а все ж один атом зустрічається з іншим, і від цього — порушення сталості, порядку і якоесь диво, народження краси. Так це бачить Таяндье. “Я — фігуративний художник. Треба реабілітувати фігуративність перед лицем абстракції. Мені подобається тіло людини. Ви знаєте історію про Джакометті, коли він робив портрет Жана Жене? Після кожного сеансу художник повторював: “Який ви гарний...” Згодом додавав: “як усі”. Я це дуже добре відчуваю. Для мене людська істота гарна, бо вона вдосконалюється чи принаймні змінюється”. Він споріднює живопис з оповіддю, усвідомлено надає тексти для читання, щоб, на його думку, зменшити відстань між живописом і літературою. Хоча перетворити аматора книжок на аматора споглядання картин. Чи відбирає це щось у живопису? А може, вивільняє його, як свого часу Жан-Домінік Енгр додав три зайвих хребці до величезної, проте дуже елегантної спини його знаменитого Одаліски, як імпресіоністи позбавилися світлотіні, експресіоністи знехтували класичною анатомією, а кубісти — перспективою Ренесансу. Івон Таяндье приваблює архаїчне мистецтво. “Мій світ — світ філософа у звичному розумінні цього слова. Що ж до моєї мови, то вона подібна до мови первісних людей”.

Художні уподобання Івона Таяндье виявилися у найрізноманітніших темах, яких він торкався: деколонізація, жіноцтво, боротьба за мир, Французька революція, Декларація прав людини. Він зібрав надзвичайну колекцію, присвячену народному мистецтву всього світу, яку подарував музею міста Нуає-сюр-Серен.

Ще один курсив виникає в моїй статті, як вододіл: “у них” і “в нас”. “Надзвичайну колекцію, яку подарував музею”. У нас нині зовсім інший показник прилучення до світової культури: в розкішних приватних колекціях, які інколи оприлюднюють на певних акціях, з подивом зустрічаємо полотна, що зовсім недавно належали державним музеям, ба, навіть зазначені в друкованих виданнях і каталогах. А

“круглий стіл” на арт-фестивалі в Українському домі був присвячений саме арт-ринку і колекціонуванню. Його учасники переймалися проблемою, яка, на їхнє переконання, просто на шкоду арт-ринку — це поки що стримувана державою політика вивозу з України національних шедеврів, і йшлося таки про музейні колекції. Лише один із критиків зауважив новітнім колекціонерам, що в світі є й інша практика, приміром, якщо ви на аукціоні придбали полотно Сікейроса, то природно, стаєте його власником, але милуватися ним можете лише на батьківщині художника, вивозити в іншу країну не дозволено. Так держава захищає національне надбання.

Мої ремінісценції, як бачите, мало дотичні до картин Івона Таяндье, та веселий стан того світу, який він створює, можливо, не відображає і справжньої його реальності. Але митець переконує глядача, що в нашому житті багато невіднайденної радості. “Для мене дуже важливо, щоб мій живопис був радісним чи принаймні стимулював уяву, поезія як вважаю, що якщо ми наділені уявою, то немає жодних труднощів, яких би ми не здолали. У житті було багато відчаю, смутку та зневіри. Тепер треба схаманитися та поновити свій запал”.

Сам милосердний до людей і кожної Людини (він проводив численні мистецькі заходи в лікувальних закладах, зокрема в лікарні імені Робера Дебре в Парижі) Івон перетворює світ, “змусивши замовкнути всяку цензуру та логіку”, і переконує нас гумором своїх героїв, які розмовляють типографічними знаками газет, що видаються мовою хінді, урду, маратхі чи тамільською: ваше життя щохвилини може бути осяяне радістю. Звісно, залежить, хто від чого її одержує.

Мені досить було б весняної гілки в тумані запаху молодих листочків. Скрип колеса сільського воза в ранковій тиші — то вже химерна мрія...

НАЗУСТРІЧ ВЕЛИКОДНЮ

Богдана МОРОЗ
Фото автора

Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Т. Шевченка спільно з музеєм народної архітектури та побуту НАН України у церкві Св. Василя проводить виставки та майстер-класи.

Першою відкрилася виставка Лесі Бабляк “Великодній цвіт”. Представлені роботи виконані у техніці лісерувального акрилового живопису. Вони захоплюють світлим барвами, дарують тепло та радість. Художниця зовсім не вживає чорного кольору, як імпресіоністи, і тому її колорис-

тичні композиції такі яскраві. Намить здалося, що довкола живі квіти, які наповнили залу весняними пахощами.

З ікон пильно дивилися лики святих. Про іконопис Лесі Бабляк пише професор, доктор богословських наук та доктор мистецтвознавства Дмитро Степовик: “Пані

Леся Бабляк дотримується візантійського стилю, що був поширений у Київській Русі-Україні в Х—ХV ст. Але її візантизм дуже оригінальний. Відчувається особиста манера, зв'язок з народною іконою, особливо — мальованою на склі. Також ікони пані Лесі декоровані в суто українському дусі. Вона

по-своєму трактує орнамент тла ікон, а також одяг святих”.

Серед квітів розмістилися чудні усміхнені ляльки. У пані Лесі підростає троє донечок, тож кому як не їй творити ляльку, вкладаючи у неї найглибші та найдорожчі материнські почуття. Кожна лялька неповторна, вбрана у старовинні вишиванки. Такої справжньої, красивої української ляльки з тканини ні в кого з нас не було, та й зараз дітлахи бавляться пластмасовими та гумовими... Хочеться, щоб прадавня лялька повернулася до сучасних дітей, прищеплюючи українське світосприйняття.

На другій виставці “Великдень” представили свої твори Олександр Охупкін “Сучасна хатня ікона” (живопис), Оксана Білоус “Хатні писанкові прикраси” (писанки), Наталія та Людмила Дворяківські “Великодні дзвони” (кераміка, розпис).

Майстер-клас писанкарства Оксани Білоус та Романи Кобальчинської “Створимо писанку разом” пройде 13 квітня з 10 години.

ОЛЕСЬ ГОНЧАР: «ВІТАЮ ВАШІ СВІТАНКИ»

Ніна ГНАТЮК

Чи не головною подією 3 квітня, в день 90-річчя з дня народження видатного українського письменника, державного і громадського діяча Олеса Гончара стало вручення літературних премій його імені.

Задовго до урочистостей, в яких узяли участь члени родини класика української літератури ХХ століття, відомі письменники, урядовці й політики, творча молодь, до Будинку письменників приходили люди. Дехто приїхав з Луганська, Дніпропетровська, Криму, адже високе і мужнє слово Олеса Гончара, його заповіт “Бережіть собори душ своїх” так потрібне і значуще сьогодні в кожному куточку України.

Вітаючи шанувальників творчості Гончара, цьогорічних лауреатів, голова Національної спілки письменників України, голова парламентського Комітету з культури і духовності Володимир Яворівський говорив не лише про світову велич таланту незабутнього Олеса Терентійовича, його щедрі та світлу душу, а й про мужність за будь-яких обставин залишатися собою і під бомбардуваннями війни, і в час нищівної критики “Собору” партноменклатурниками та їхніми служками. Його правдивого і чесного слова там, нагорі, боялися, як вогню.

Усе своє життя Олесь Гончар присвятив Україні. Знаменно, що і створення Товариства української мови ім. Т. Шевченка, і народження Народного руху України, і підтвердження Акту про незалежність України на референдумі 1991 року — всі ці віхопомні події пов’язані з іменем Гончара. Недарма його називають сумлінням нації, духовним батьком українців поруч з Тарасом Шевченком.

“Українці, вище голову! У нас є Олесь Гончар, його твори, Собор його духу. І тому нас уже ніхто не зможе завернути з обраного шляху. І це найкращий пам’ятник Великому Українцеві”, — сказав Володимир Яворівський.

Голова журі з присудження

Квіти шани і пам’яті. Виступає В. Яворівський

Державної літературної премії імені О. Гончара Петро Кононенко оголосив, що цьогорічну відзнаку одностайно присуджено невідомому дослідникові життєвого і творчого шляху Олеса Гончара, відомому критикові, авторові книг “Собор і навколо “Собору”, “Ніч без Олеса Гончара” Віталієві Ковалю (посмертно). Диплом і медаль лауреата вручили вдові письменника Ользі Коваль. Як відзначила заступник міністра культури і туризму Ольга Бенч, творчий набуток Віталія Ковалю живе і допомагає новим поколінням українців глибше пізнати духовну велич Олеса Гончара, багатство його мови, невигадаюче світло любові.

Лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, головний редактор газети “Літературна Україна”, поет Петро Перебийніс, який очолює журі з присудження Міжнародної недержавної українсько-німецької літературної премії ім. О. Гончара, нагадав, що відзнаку заснували 1997 року шанувальники творчості Олеса Гончара, громадяни Німеччини письменниця Тетяна Куштівська та меценат, громадський діяч і бізнесмен Дітер Карренберг для підтримки літературної молоді України і пошанування О. Гончара у світі. Упродовж де-

сятиліття її лауреатами стали майже 50 молодих поетів, прозаїків, критиків, публіцистів.

Цього року на конкурс надійшло півсотні книжок і рукописів. Перемогу у творчому суперництві здобули найгідніші.

Лауреатами українсько-німецької літературної премії ім. О. Гончара стали Анна Багряна (Київ, роман “За Габією, або Усупереч забобонам”) та Марія Дружко (м. Дніпро-дзержинськ, роман “Шейла”).

У номінації “Оповідання” лауреатом названо Інну Данилюк (м. Житомир, збірка новел “Зап’якані троянди”).

Серед поетів премію здобула Наталя Шульська (м. Луцьк, збірка “Веснянофілка”).

Серед літературознавчих праць найкращим визнано дослідження “Дискурс авторського редагування публіцистичних текстів на матеріалі творчості Олеса Гончара” Ольги Куцевської з Луганська.

Лауреатом Міжнародної літературної премії ім. О. Гончара став і наш колега Євген Букет, журналіст, голова Київської “Молодої Провіти” — за цикл публіцистичних статей “Люди від землі”. У святковому залі було багато молодих просвітан, і вони вітали усміхненого, щасливого колегу квітами.

Цьогоріч Фонд імені О. Гончара вирішив нагородити заохочувальною премією поетеси Ольги Джафарову-Надюкову (м. Володимир-Волинський) за збірку віршів “Ангел вишиває на долі любов”.

Талановиту творчу молодь, чії перші здобутки освячено високою зорею Гончаревої імені, привітали дружина письменника, берегиня його духовного спадку Валентина Гончар, науковець із Луганська Валентина Галич, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, професор Київського національного університету імені Т. Шевченка Михайло Наєнко, народна артистка України Галина Яблонська, відомий виконавець авторської пісні Едуард Драч.

Олесь Гончар багато років очолював Спілку письменників України, по-батьківському дбав про творчу молодь, любовно і терпляче викохував рясний сад молоді літератури. На одній з нарад творчої молоді він так звернувся до юнаків і дівчат: “Вітаю ваші світанки”. І як приємно було чути, що в ці квітневі дні вшанування пам’яті Великого Українця на Луганщині відбудеться літературне свято “Ми твій світанок, Україно”. Серед ініціаторів його проведення — Луганська організація НСПУ, УРП “Собор”, місцеві просвітяни.

ПРАГНІТЬ ЗАДУМІВ ВИСОКИХ

Ніна ГНАТЮК

Того дня десятки вчителів, письменників, журналістів поспішали у спеціалізовану школу з вивчення української мови і літератури № 76, що в Святошинському районі столиці. Адже подія особливо радісна: відкриття музею Олеса Гончара. Не один місяць учителі, вихованці школи, батьки збирали твори визначного майстра пера, наукові дослідження, журнальні й газетні публікації про його життя і творчість. Надійними помічниками і консультантами юних гончарознавців були дружина письменника Валентина Гончар, заступник директора Інституту літератури НАНУ Сергій Гальченко та інші поважні добродії. І напередодні 90-річчя з дня народження автора “Прапороносців”, “Тронки”, “Собору” шкільний музей прийняв перших відвідувачів.

У просторому залі — видання творів О. Гончара багатьох років, його листи, статті, особисті речі, наукові дослідження, матеріали про життя і творчість цього неперевершеного знавця української мови, письменника світової слави, борця за утвердження незалежності України.

Директор школи Людмила Намчак тепло привітала близьких і рідних письменника, розповіла про те, що девіз учнів і вчителів цього навчального закладу — крилатий вислів незабутнього О. Гончара: “Прагніть задумів високих”. Діти, прилучаючись до творчості Олеса Терентійовича, знайомлячись з його фронтовою біографією, студентськими роками, багатогранною громадською діяльністю, переконуються: Олесь Гончар — не просто першорядний майстер української прози, а й взірць людської порядності, працьовитості, вірності, чистоти помыслів і діян. Він ніколи не зрадив Україні, кожним словом і вчинком працював на її авторитет, возвеличення свого народу.

На урочистостях з нагоди відкриття музею виступив гість з Білорусі — відомий письменник, перекладач творів О. Гончара В’ячеслав Рагойша. Заступник голови Святошинської райдержадміністрації м. Києва Наталя Пазенко подарувала музеєві телевизор.

Приємною несподіванкою для учасників свята було заснування і вручення шкільних премій ім. О. Гончара у чотирьох номінаціях. Першу премію розділили учні Яна Бірман і Дмитро Квашенко, другу премію удостоєно Світлана Коробчук. Заслужену відзнаку отримала також учителька Олена Григорівна Полевая. До сузір’я перших лауреатів наймолодшої Гончарівської премії долучився один з батьків — президент благодійного фонду школи Сергій Карпенко. Особливо гучними оплесками вітали вчителі, батьки, учні, гості школи Валентину Данилівну Гончар, яка теж стала лауреатом цієї премії у номінації “Берегиня соборів дитячих душ”. Дружина Олеса Гончара, його вірна помічниця і подруга отримала премію за вагомий внесок у виховання підростаючого покоління.

Сподіваємося, це не остання премія В. Д. Гончар цього року. Щойно вийшла її книга “Я полюбив любові...” (Спомини про Олеса Гончара). Зі сторінок цієї книги, що виношувалася в її думках упродовж багатьох років, читачі матимуть змогу пізнати чистоту і велич кохання, красу вірності, нелегку ношу слави, високий і рідкісний талант залишатися земною, доступною і привабливою людиною навіть тоді, коли ти опинився поміж нещадними жорнами історичних зламів, віань, війн і потрясінь. А Олесь Гончар за будь-яких умов мав мужність залишатися собою.

У ЙОГО ТВОРАХ — ПОДИХ СУЧАСНОСТІ

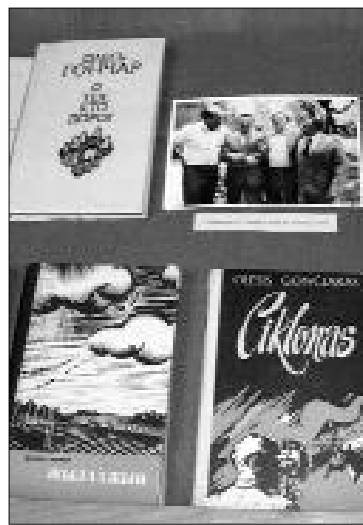
Фоторепортаж Ганни ОБОРСЬКОЇ

Напередодні святкування 90-ї річниці з дня народження Олеса Гончара у Національному музеї літератури України урочисто відкрилася виставка, присвячена життю і творчості визначного майстра слова.

З нагоди відкриття зібралася багато молоді, зокрема учні школи № 76, що носить ім’я письменника, студенти Київського національного технічного університету “КПІ”, які цікавляться творчістю класика літератури. Завітали і Шевченківські лауреати Ярема Гоян, директор видавництва “Веселка”, Петро Перебийніс, головний редактор

газети “Літературна Україна”, Роман Лубківський, голова Шевченківського комітету та багато інших. Приємно було чути улюблену пісню Олеса Гончара “Стежина” на слова Андрія Малишка у виконанні бандуристи Надії Боянівської.

Виставку відвідала онука письменника Леся Гончар, яка була захоплена і приємно вражена експонатами. Гості мали змогу оглянути листи Олеса Гончара до друзів, публікації у періодичних виданнях, перші видання романів “Прапороносці”, “Собор”, фотографії з сімейного архіву. Сонячна творчість Олеса Гончара живе з нами, твори письменника актуальні й сьогодні.

«ЖИВА» І «МЕРТВА»

Михайло КУРИК,
доктор фізико-математичних
наук, професор, Український
інститут екології людини

ПИТНА ВОДА — ОСНОВА ЗДОРОВ'Я

Для життя людини особливе значення має питна вода. Генетично людський організм потребує поверхневої питної води, тієї, яка постійно тече руслами річок, яка “бачить” Космос, день і ніч, Сонце і Місяць, яка несе в собі енергію Космосу. На превеликий жаль, такої поверхневої питної води в Україні зараз майже немає.

Кожна жива істота, зокрема людина, з’являючись на світ, одержує так звану константу життя, або чітке співвідношення між кількістю зв’язаної (внутрішньоклітинної) і вільної, або міжклітинної води. Чим довше організм підтримує в рівновазі співвідношення між зв’язаною і вільною водою, тим довше він живе, бо перебуває в гармонії з Природою, Космосом.

Визначальне значення має вода. Людина повинна вживати повноцінну природну біоенергоінформаційно корисну питну воду.

Можливі два випадки структури питної води. Перший — це просто розчин всіх неорганічних компонентів у воді без утворення самоорганізованих структур. Це гетерофазна система, звичайна питна вода. Організм сам вибирає з неї потрібні компоненти. Така вода має звичайну проникну здатність через мембрани клітин і за структурою не ідентична і не близька до внутрішньоклітинної води.

У другому випадку всі ком-

поненти питної води разом із матрицею розчинника утворюють самоорганізовану гомогенну біоенергоінформаційну систему. Така вода має структуру максимально близьку до структури внутрішньоклітинної води.

Білки, нуклеїнові кислоти, фосфоліпіди, жирні кислоти і вода в живому організмі утворюють єдину систему, яку неможливо розділити на компоненти без молекул води. Саме зв’язана вода — основа, базис біоенергоінформаційних процесів у природі.

БІОЕНЕРГОІНФОРМАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ

Зв’язана вода живого — основний носій біоенергоінформації в природі. Саме завдяки біоенергоінформаційним властивостям вода впливає на функціональний стан цілісної системи організму людини й окремих його органів і систем.

Народна медицина стверджує, що перенесення “енергії життя” в живому організмі здійснюється за допомогою води. Здавна відомі замолювання, наспівування води, за допомогою яких можна вилікувати людину чи тварину. В різних джерелах окультних наук описано різні “рецепти”, згідно з якими при певних захворюваннях використовують питну воду, впливаючи на неї певною молитвою.

У природі безпосередній передавач, носій біоінформації — хвильові процеси, де вода відіграє основну роль.

Вода має “пам’ять”. Феномен структурної пам’яті води, яку експериментально вперше довів японський учений Масару Емото, полягає в тому, що вода

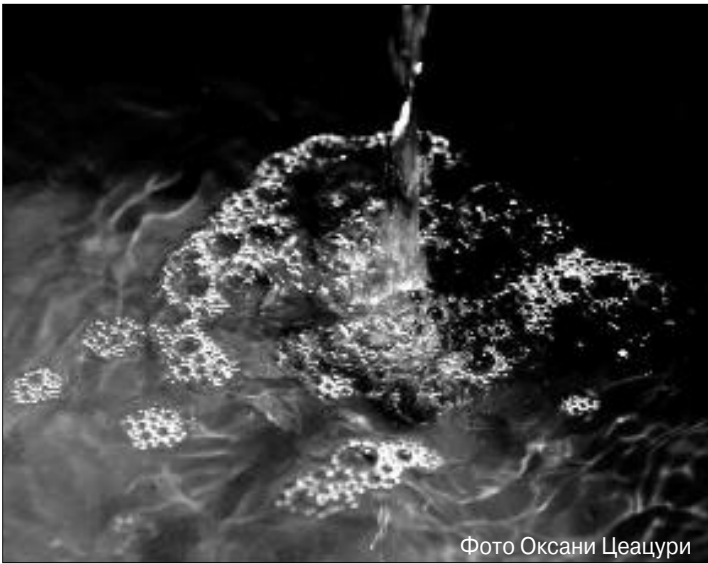

Фото Оксани Цацури

“всмоктує” в себе, зберігає й обмінюється з навколишнім середовищем даними, які несе будь-яке фізичне поле, зокрема звук, слово, думка, емоції тощо.

Будь-які зовнішні фактори, зокрема спілкування, саме завдяки зв’язаній (внутрішньоклітинній) воді змінюють біохімічний склад рідких середовищ організму на клітинному рівні. Звідси підвищена стомлюваність, поганий настрій, безпричинна агресія, нервовість, порушення рівноваги вегетативної нервової системи, інші захворювання, викликані психо-соціальними причинами. Вони виникають на польовому, біоенергоінформаційному рівні. Це результат біоенергоінформаційних процесів зв’язаної води організму, зокрема людини. Тому дуже важливо слідкувати за своїми словами і думками.

Вода повертає людині вкладену в неї інформацію. Забруднюють зовнішнє середовище постійна негативна поведінка, кримінальні злочини, війні конфлікти, порнографія. Біоенергоінформаційний вплив водного

середовища природи на соціум — одне з найсерйозніших і найважливіших ендоекологічних впливів на людину. Кожен повинен підтримувати власне здоров’я і не менш важливо — очищати середовище свого існування. Саме це підтверджують роботи Емото Масару, дослідження російського вченого В. Ізвекова.

Усе живе на нашій планеті об’єднує біоенергетика, яка дає змогу нам набиратися сил одне в одного і пам’ятати одне про одного. Вода ніби читає наші думки і здатна допомогти у тяжку хвилину.

Поняття “жива” і “мертва” вода пов’язані з процесом активізації питної води за допомогою мембранного електролізу. Виконано багато досліджень щодо лікувальної чи оздоровчої дії “живої” (католіт) і “мертвої” (аноліт) води. Розроблено і впроваджено в практику мембранні електролізери води. Тривають роботи з вивчення біоенергоінформаційних властивостей різних активованих електричним полем питних вод.

БЕЗ ЧИСТОЇ ВОДИ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ НЕМОЖЛИВИЙ

Василь ВОВК,
м. Київ

Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні спільно з громадською організацією “Інститут сільського розвитку” постійно дбає про екологію в сільських садибах і довкіллі. З цією метою в Україні запроваджено систему екологічної сертифікації “Зелена садиба”, яку розробили експерти і громадський науково-природоохоронний центр “Незалежна служба екологічної безпеки” з залученням польських фахівців за підтримки Швейцарського Фонду співробітництва.

Незадовільний стан очисних споруд, зменшення їхньої потужності в останні роки, а також відсутність у багатьох населених пунктах централізованого водовідведення стали основною причиною скидання неочищених стоків.

Як свідчить Державна гідрометеослужба Мінекоресурсів України, у задовільному стані лише річки Карпат і гірського Криму, решта водних об’єктів продовжують зазнавати великого антропогенного тиску. Майже в кожній шостій пробі води фіксують невідповідність гігієнічним нормативам. Негативно впливають на якісний стан поверхневих вод сполуки важких металів і азоту, сульфати, нафтопродукти.

Водні ресурси країни надзвичайно обмежені, вони становлять 52 км³ за рік, зокрема поверхневі — до 39 км³ за рік, підземні — до 13 м³ за рік. Водоспоживання наближається до межі ресурсів і складає 30—36 км³ за рік. Воду у 61 % річок України оцінюють як дуже забруднену і лише у 3 % вода має задовільну чистоту. Найрозповсюдженіші забруднювачі води — нітрати (майже удвічі перевищують гранично допустиму концентрацію — ГДК), феноли (до 16 норм ГДК), нафтопродукти (до 10 норм ГДК), сполуки міді (до 11 норм ГДК), цинку (до 10 норм ГДК), марганцю (до 50 норм ГДК).

Як правило, у більшості випадків там, де нема мережі централізованого водопостачання і каналізації. Продукти життєдіяльності (стоки) накопичуються в колодязях, які знаходяться на глибині від 3 до 20 метрів, де концентрація забруднювачів у 10 разів вище за концентрацію в артезіанських і грунтових водах. Там ці стоки виходять на поверхню, де їх концентрація має більшу концентрацію, ніж у поверхневих водах.

Централізованою каналізацією забезпечено 94 відсотки міст, 57 відсотків селищ міського типу, 3,1 відсотка сіл.

Зазвичай колодязі не бувають заглиблені понад 30 метрів, але починаючи з глибини понад 30 метрів вода придатна для споживання. У мілких колодязях вміст бактерій, пестицидів, гербіцидів, фосфатів, нітратів у багато разів перевищує норму, тому що до цієї глибини в підґрунтових водах зосереджено небезпечні концентрації забруднювачів.

Якість підземних вод погіршується неухильно. Активне використання мінеральних добрив і пестицидів не минуло безслідно, особливо на сході та півдні країни. За даними ВООЗ, вода містить 13 тисяч токсичних елементів, тому понад 80 % усіх захворювань передаються через воду.

Для захисту водних ресурсів у сільській місцевості заборонено: забруднювати території скиданням нечистот, сміття, гною, промислових відходів, отрутохімікатів тощо; стійбище та випас худоби в прибережній смузі каналів, річок з усіма їхніми потоками ближче 100 метрів від лінії урізу води в них при максимальному рівні; застосовувати для рослин отрутохімікати, органічні й мінеральні добрива, авіахімічну обробку землі та обробку аерозольними генераторами в природоохоронній смузі водойм.

Населені пункти та промислові підприємства для попередження забруднення ґрунту слід облаштовувати водонепроникними вигребами, ізованими підлогами у тваринницьких фермах, стайнях; відведенням забруднених поверхневих стоків.

Фото Оксани Цацури

Микола ГНАТИШ,
с.мт Калинівка
Васильківського р-ну Київської обл.

Великим рікам дають силу і могутність малі річки, які беруть початок з джерел, потічків, струмків, недоторканих болітець. З давніх-давен люди шанобливо ставилися до природних і рукотворних джерел, ретельно охороняли їх. На Трійцю та на Спаса обходили хресним ходом річки, польові кринички, джерельця, влаштовували ритуальні дійства.

Через моє рідне село Спичинці, що на Вінниччині, протікає красуня річка Рось, оспівана Іваном Нечуєм-Левицьким. Віками її підживлювали десятки безіменних річечок і струмочків з наших полів. У річках і струмках текла чиста, як кришталь, вода, яку вони несли в Рось, а Рось — у Дніпро.

ВОДОЙМ У ПОЛІ КРИНИЧЕНЬКА...

спів жайворонка та польову музику жучків, комах та метеликів.

Пам’ятаю, як один чоловік зміряв сажнем ширину берегової смуги від річки до поля і дав батькові папір, щоб він розписався. Вже дорослим я запитав батька, хто той чоловік, що міряв берег. Батько розповів, як щороку землевпорядники перевіряли ширину берега: чи не розорав його господар.

Сьогодні вже цих річечок нема: коли прийшли господарі, що “не чекали милості від природи”, то взялися переорювати береги аж до самої води. Вони урочисто наобіцяли: висушимо, переоремо, посіємо, збережемо, заллемо країну молоком, завалимо м’ясом. Переорали колишні пасовиська і сіножаті — знищили берегові захисні смуги малих річок, які природа віками берегла.

З водозбірних площ зливові потоки понесли землю в річки, а з нею — дорогоцінний гумус. Річки, струмки, джерела замулилися, виснажилися, загинули. З часів колективізації нема й польових криничок. Убито тисячі живлющих джерел. Замулюються ставки й водосховища.

Разом з землею вода понесла в річки мінеральні добрива й отрутохімікати. Скидають у водойми неочищені стоки. Забруднені води малих річок потрапляють у великі ріки. Так забруднюється прісна вода. Ідемо до катастрофи. Від хворих водойм — хворе суспільство.

В Україні перевелася чиста вода і в малих річках, і у великих. Повинна вступити в дію державна програма відновлення сплячих річок. Роботу треба починати з відродження прибережних захисних зон, щоб зупинити знесення водними потоками землі в річки, струмки, потічки. Потрібно садити чагарники, верболази, коріння яких захищатиме береги від розмивання.

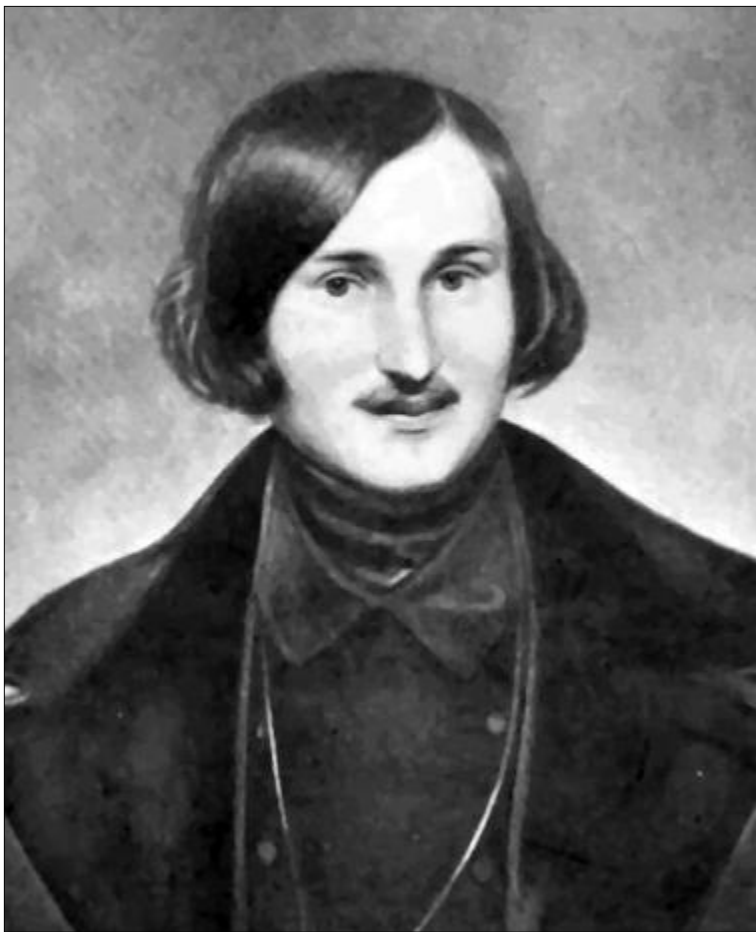
МИКОЛА ГОГОЛЬ: ДУХОВНИЙ ГЕРЦЬ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Микола КОРПАНЮК,
професор,
м. Переяслав-Хмельницький

Програвши Російській імперії боротьбу за Українську державу, не вся козацька старшина безоглядно пішла на співпрацю з колонізаторами. Значна її частина разом із запорозькими січовиками емігрувала в пошуках нових місць на окраїнах Батьківщини, які захопили турки, сподіваючись на майбутній реванш. Чимало змирилося з долею й, упокорившись, щасливо займалися господарсько-торговими справами, процвітаючи матеріально й занепадаючи духовно. Інші далекоглядніше дивилися на взаємини українців і царської влади й розпочали реалізовувати давню національну істину: дух українця ще ніхто не здолав. Тому, коли авторитетні діячі О. Безбородько, В. Рубан, Ф. Туманський, Д. Трощинський, співпрацюючи з окупаційною владою, постійно нагадують їй, що вони — виразники й носії ідеї української шляхти, її національної самобутності європейського покою, то автор “Історії русів”, Г. Сковорода, В. Капніст, Г. Винський однозначно засуджують царський режим як ворожий для нації й опрацьовують методику його подолання.

Етапну роль у популяризації української історії, культури, волелюбного духу, краси рідної природи, самобутнього побуту нашого народу відіграли українські письменники, які писали російською мовою: В. Наріжний, О. Сомов, А. Погорільський, поети В. Туманський, М. Маркевич, історик Д. Бантиш-Каменський. Вони заклали міцний ґрунт для заперечення офіційної великоросійської теорії про те, що українці — це малороси, частина російської нації. Їхні твори переконали, що наш народ не лише виокремлюється за звичаями, побутом, культурою, а й за етнопсихологією.

Прихід у національну культуру професора Московського університету М. Максимовича, який 1827 р. видав збірник “Малоросійські пісні”, в передмові до нього завершив, услід за О. Сомовим, теоретичне обґрунтування українського романтизму, надав патріотичному рухові нових імпульсів. М. Максимович, перегукуючись із вченням німецьких романтиків, зокрема Й.-Г. Гердера, довів, що українська культура, література в

ідейно-тематичному спрямуванні, художній формі ґрунтувалися на традиціях і поетиці національного фольклору, героїчного епосу, надбаннях попередньої літератури та відображали побут, історію, світ вірувань, звичаїв, психологію, фантастику українців. Мовою творів була й повинна бути українська. Мовознавчі праці М. Максимовича, в яких він довів окремість нашої мови (а не наріччя, як стверджували деякі російські та польські вчені), праці з історії давньої літератури, зокрема про поему “Слово о полку Ігоревім”, підкреслюють, що й література XI—XIII століть за своєю тематикою, проблематикою, світоглядом і психологією (“духом”) також українська. Ними вчений значно підсилив українофільський рух, повернув у царину національної творчості значні сили із дворянського стану, нащадків козацької старшини.

Миколу Гоголя виховували в колі українських діячів, які з великою пошаною зберігали традиції націо-

нальної культури, вважали себе носіями її духу, спадкоємцями козацьких діячів-державотворців. Предок Миколи Остап Гоголь, що походив із Галичини, був одним із найчільніших полковників Богдана Хмельницького, прихильником І. Виговського, П. Дорошенка, а, отже, супротивником польської та московської орієнтацій. Батько письменника — класик української літератури, один із перших її творців у новому XIX столітті, автор самобутніх побутово-реалістичних водевільів “Вівця-собака”, “Роман з Параскою”, “Простак”, приятель В. Трощинського, В. Капніста, декабристів з Південного товариства. Батько виховував сина у пошані до рідної історії, культури, всього національного. Любов до переказів, фольклору, побуту, звичаїв, релігійна доброчесність юнака підсилені національно-громадянськими впливами В. Капніста, декабристів, оперті на родинні українофільські традиції, сформували національно свідому особистість. Ці світоглядні

засади, природний нахил до літературної творчості, малярства, спі-ву вдосконалювалися під час навчання в Ніжинській гімназії вищих наук князя Безбородька, де Микола Гоголь сформувався як супротивник царської деспотії, прихильник вільнодумства й прогресу. У цьому навчальному закладі він не лише підтримував українофільські погляди, контактуючи з місцевими людьми, а й розпочав власну творчість, створивши баладу “Дві рибки”, поему “Росія під гнітом татарів”, трагедію “Розбійники”, повість “Брати Твердославичі”, сатиру “Дещо про Ніжин, або Дурням закон не писаний”, епіграму “Наш Вралькин у цьому світі рідкісна особа”, ідилію “Ганс Кюхельґартен”. Ці твори, що, крім останнього, не збереглися, вже визначають письменника романтичного напрямку, який намагався писати в традиціях німецького та російського романтизму. Ідилію “Ганс Кюхельґартен” Гоголь надрукував 1829 р. в Петербурзі, купив увесь наклад і знищив його, переконавшись, що орієнтація на чужу естетику й ідеологію — не його шлях у літературі.

1828 р. Микола Гоголь переїхав до Петербурга, як і сотні наших краян, у пошуках служби, самореалізації та слави. Тут він переконався, наскільки модною й актуальною для суспільства була українська тематика в літературі, музиці тощо. Російська інтелігенція шукала орієнтирів у подоланні суспільної реакційної атмосфери. Зорієнтувавшись на російськомовну практику письменників-краян В. Капніста, В. Наріжного, О. Сомова, А. Погорільського, М. Гоголь створює низку творів на українську тематику й видає збірку “Вечори на хуторі біля Диканьки” (1831—1832), яка засвідчила появу нового таланту в українській та російській літературах. Із творів збірки до читача заговорили українці різних станів, духовно зрілі, самобутні, з багатою поетикою душевного й побутового світу, горді собою й за себе, витязі народного духу й моралі, які, художньо відтворюючи власний світ, зверхньо дивилися на довколишню метушню та заперечення українського народу, його культури. Герої творів Гоголя сміялися, оптимістично заявляли про свою немирність. Працюючи над “Вечорами...”, М. Гоголь зрозумів, що його талант на генетичному рівні

увібрав у себе національні традиції літератури — козацьких літописців, творів мандрівних дяків, бурлескних творів, “Енеїди” Котляревського, батькової спадщини. Тоді він усвідомив, що письменник не може бути митцем поза власною культурою, що українська тематика, проблеми минулого й сучасного рідного народу — те джерело, з якого він мусить пити цілющі соки власного натхнення.

Знайомство з М. Максимовичем, його науковими працями дало наснаги письменникові, спонукало займатися фольклористикою. Ця дружба сприяла творчому злету письменника. Микола Гоголь у “Вечорах...” знайомив читачів із романтикою буднів та відпочинку своїх краян, показав їхній шляхетний і самобутній духовний світ, утвердив думку про природний зв'язок між красою рідної землі та шляхетністю людей. Цим він заявив на весь світ про український народ, привернув увагу до нього і його проблем. Подальші твори письменника були поглибленням тематики.

М. Гоголь разом із М. Максимовичем на початку 1830-х загорілися ідеєю відкрити в Києві університет, що й відбулося 1834 р. Університет його засновники бачили як центр української культури, в який запросять викладати краян, розпоронених в усій імперії. Саме Гоголь переконав владу, що лише М. Максимович має бути ректором університету. Вони домовилися, що Максимович запросить Миколу Васильовича викладати світову історію. Натхненний планами відродження України та працюю на цій ниві, Гоголь пише до приятеля: “Київ наш, він не їхній...”. “Туда, туда! В древний прекрасный Киев!.. Я восхищаюсь заранее, когда воображу, как закипят труды мои в Киеве”. Він готується написати “Історію України”, вперше в науковій практиці “Загальну історію” (світову) як курси, які читатиме студентам. Але цар, добре знаючи принципи українофільські настрої Максимовича й Гоголя, сказав: “Вистачить там і Максимовича”. За урядовою програмою, Київський університет відкрився як центр зросійщення Правобережної України, нівеляції польських впливів та ідей, хоч повинен був стати осередком виховання свідомої й патріотично налаштованої інтелігенції.

Далі буде.

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

А тоді двадцятишестилітній Микола Гоголь став професором Петербурзького університету, й на час вакацій у доброму настрої поїхав на рідну дідаизну — в полтавське село Василівку (тепер Гоголеве під Миргородом), де минули його дитинство і юність, і почав працювати над комедією “Ревізор”. Із “предківського села” він писав шкільному товаришеві по Ніжинській гімназії вищих наук Миколі Прокоповичу: “Сиджу дома на перепутті близько тижня вже, не знаючи, куди краще поїхати: на Кавказ чи в Крим, де нині славляться мінеральні грязі й купання в морі”. Хоч перед цим повідомив цього ж адресата: “Махну на Кавказ, чи в доли Грузії, бо здоров'я моє тут ледве тримається”.

Рішення вирушити в Крим визначили загострення хвороби і викликаний з Полтави лікар, який порадив пройти курс оздоровлення саме в Саках. А ще три книги дорожніх нотаток про Тавриду Павла Сумарокова, у яких письменник колоритно описував, як приймав незвич-

ОЗДОРОВЧИЙ ВОЯЖ ЗНАМЕНИТОГО ПАЦІЄНТА

Геніальний Микола Гоголь відвідав курорт Саки. Нагадує про це встановлений у сакському курортному парку його скромний гіпсовий бюст з написом “Великий письменник Микола Васильович Гоголь був на Сакському грязевому курорті у червні 1835 року”. До ювілею письменника його мають замінити великим гранітним пам'ятником, який почав створювати відомий київський скульптор Павло Мовчун.

ні процедури на березі солоного озера.

Тож у перші дні червня 1835 року Микола Васильович прибув у Саки, де перебував аж до початку липня. Тоді почала зростати слава цього курорту. Село Саки було одним із найблагополучніших в Євпаторійському повіті. При грязелікувальні був невеличкий будинок на 12 окремих номерів, у якому, кажуть, і зупинявся Микола Гоголь.

Після лікування Гоголь заїхав і в Сімферополь, оглядав околиці. Про це він писав у листі до приятеля професора Ізмаїла Срезневського: “Три тижні, які лишаються мені (від відпустки) я маю намір відпочити після поїздки моєї в Крим, де подорожував для здоров'я і для того, щоб по-

бачити його”. В листі Василеві Жуковському, вже з Полтави, свій стан після відвідин півострова Гоголь описав детальніше: “Все майже мною ізвідано й узнано... Проклятих грошей не стало й на половину вояжу. Був тільки в Криму, де бруднився в мінеральних грязях. Врешті, здоров'я, здається, уже від одних переїздів поправилось. Сюжетів і планів нагромадилося під час їзди жакливе множество, так що якби не жарке літо, то багато б витратив я паперу й пер, але спека вдихає страшну ліню, і тільки десята частка покладена на папір і чекає бути прочитаною Вами”. А 7 жовтня цього ж року Гоголь повідомляє Пушкіна, що почав писати “Мертві душі”.

Бачимо, що Крим благотворно

вплинув на великого художника слова. Лікуючись й відпочиваючи тут, у вільні хвилини він обдумував сюжети задуманої поеми “Мертві душі”, продовжив працю над “Женитьбою”, першу редакцію якої назвав “Женихи”, закінчив її, а в грудні прочитав на вечорі у Жуковського в Петербурзі.

Зміцнивши здоров'я, Микола Васильович вирушив у свою першу поїздку за кордон, де протягом 1836—1839 років працював над поемою “Мертві душі”. Продовжуючи листування з Жуковським, який допомагав Гоголю у всіх ускладненнях з цензурою, піклувався про виділення грошей, турбувався постановкою творів у театрі. Письменник повідомив йому з Парижа пророче: “Знаю, що моє ім'я після

смерті буде щасливіше за мене”.

Докладніше про відомі епізоди перебування Гоголя на курорті Саки можна ознайомитися в місцевому історико-краєзнавчому музеї. Експозиція музею прикрашена старовинними листівками з краєвидами України, картинами відомих художників. Поет Давид Кугільдін, який лікувався тут 1977 року, подарував рукопис присвячених Гоголю віршів. Є копія портрета Миколи Васильовича пензля Тараса Шевченка.

— Гоголь і Шевченко були не лише добрими приятелями, а й друзями, — каже директор музею Ірина Малюта. — Дворянин Гоголь діяльно взявся за визволення свого земляка з кріпацтва, за його рекомендацією Шевченка прийняли в Товариства заохочення художників, і всі чотири роки письменник оплачував його навчання, хоч сам потерпав від нестачі грошей. Серед тих, хто збирав кошти на звільнення Шевченка з рабства, був і Микола Васильович.

“До групи втікачів з Колими увійшли засуджені за участь у повстанському національно-визвольному русі українці”.

ОЧЕВИДЕЦЬ І ЛІТОПИСЕЦЬ

ОСТАННІЙ БІЙ, АЛЕ... НЕ ПУГАЧОВА

Петро БОЯРЧУК,
член Національної спілки письменників України, м. Горохів Волинської обл.

Змигнули останні кадри фільму, і титри, що з'явилися на телеекрані, сповістили: твір присвячено “безвестним героям Великої Отечественной”, яких було знищено в таборах ГУЛАГу. Я прочитав і відчув таку ж гіркоту, про яку говорив мені понад десять років тому мешканець Луцька, колишній політв'язень ГУЛАГівської Колими Олександр Сосіцький. Але суть не в героях тієї війни, яких немало загинуло в таборах, а в тому, що зроблено чергову спробу вилучити одну з героїчних сторінок української історії, яка через очевидний усім спротив окремих наших-не-наших політиків та політичних сил усе ще лишається не до кінця дослідженою. І знову — на користь нав'язливо-традиційного “старшого брата”.

Уперше про групову втечу, яку здійснили українські політв'язні 1948 року з третього лагпункту колимської золотоносної копальні імені Горького, що була підпорядкована тодішньому Північному гірничопромисловому управлінню Колими, я дізнався від колишнього в'язня того лагпункту і каторжанина-робітника копальні, нині покійного Анатолія Наюка з села Вічини Рожищенського району Волинської області. Саме Наюк порадив звернутися за подробицями до Сосіцького. А Олександр Сосіцький, почувши, про що йдеться, сказав: “Прочитав недавню оповідання Шаламова “Последний бой майора Пугачева” — і заболіло в серці. То ж наші хлопці тоді тикали! І то була найбільша з колимських втеча наших політв'язнів! Збройна втеча, що перетворилася на шалений бій з підрозділами внутрішніх військ! Чому ж імена тих героїв мають лишатися забутими? Їх повинна знати Україна!”

З одним із тих “хлопців” Олександр Сосіцький навчався в школі у Луцьку. Другому, значно старшому і бувало у Луцьку, завдячував, як і Анатолій Наюк, життям, що його мало не позбувся, потрапивши в “доходяги” у таборі. Він був особисто добре знайомий з половиною членів утікацької групи. Але на час нашої розмови Сосіцький не знав, що одну і ту саму, за всіма ознаками, втечу Варлам Шаламов змалював у двох оповіданнях. У першому — “Зелений прокурор” — утікачами-політв'язнями командує недавній підполковник Червоної армії Яновський, а в другому — червоноармійський майор Пугачов. Хто він — Яновський? Судячи з прізвища, українець чи поляк. Чому не росіянин? Майора Пугачова сприймаємо зовсім інакше. Прізвище командира групи зі зрозумілим історичним підтекстом, й офіцерське звання в рамки так званого соціалістичного реалізму, канонів якого в СРСР мусив дотримуватися кожен письменник, втискується краще. Мабуть, отой соцреалізм і поставив перед Шаламовим вимоги, що спонукали його після “Зеленого прокурора” повернутися до художньо розкритої вже події й описати її в іншому оповіданні. Мабуть, не останню роль відіграли і відомий російський патріотизм, який усе, що є показовим, норовить пригребти до себе та видати за своє, і властива колишньому політкаторжанинові ГУЛАГівської Колими, яким був Ша-

Український канал “1+1” демонстрував багатосерійний російськомовний художній фільм режисера-постановника Володимира Фат'янова “Последний бой майора Пугачева”, знятий за мотивами колимських оповідань Варлама Шаламова. Імовірно, що невдовзі він з'явиться на українському телебаченні знову, бо фільми на таку тематику найчастіше демонструють саме в передтравневій й травневій дні. Але хоч би скільки вдвлявся сучасний український глядач у кадри цієї кінострічки і як би вчитувався у рядки шаламовських оповідань, він не довідається з них про конкретних людей, які були прообразами героїв цих творів. Не дізнається і про реальний перебіг подій, що стали основою для них. А йдеться про маловідому сторінку історії, яка назавжди увібрала в себе долі українців і повинна їм належати.

ламов, надобережність. Імовірно, саме вони й диктували для обох оповідань інтернаціональний склад групи, в якій переважають росіяни, а про безіменну українську присутність у ній (це добре помітно у фільмі Володимира Фат'янова) натяк хіба що в окремих репліках. Та коли йдеться про негативних героїв творів, то зовсім інакше! Начальник табору має українське прізвище Коваленко, і кримінальник-рецидивіст Гмиря, який стикається на табірній кухні з майбутнім утікачем росіянином Солдатовим, погрожуючи йому нещадною розправою, теж, судячи з прізвища, має українське коріння. Як же насправді?

Почуте від Анатолія Наюка та Олександра Сосіцького підтвердили листи одного з утікачів Дмитра Дем'янюка, який 1996 року жив у посольку Чунской Іркутської області в Росії. Згодом з'явилися свідчення українців-політв'язнів, які перебували тоді на третьому лагпункті копальні імені Горького або мали близькі стосунки з учасниками втечі за інших обставин, — Володимира Доманського з Гараджі Луцького району, уродженця Дніпропетровщини, і мешканця міста Першотравенська Дніпропетровської області Григорія Ільченка, Василя Пасічника (Пасічника) з Козини, Семена Нарожняка з Єзуполя та Павла Терпака з Калуша Івано-Франківської області й Романа Пацули та Івана Слюсаря зі Стебника на Львівщині. Є спогади рідної сестри одного з очільників тієї втечі Ірини Стрілець (у дівочтві Мисик) із Поториці Сокальського району на Львівщині та мешканця волинської Волі Ковельської, уродженця Великої Березянки Тарашанського району Київської області Павла Кулика, який 1960—1961 років упродовж п'яти місяців перебував разом із братом пані Ірини в камері спеціального суво-

рого утримування в таборі у Віхоревці Іркутської області. З розмов із ними вималювалася повна картина реальної втечі, яка відрізняється від шаламовської та фат'яновської. Стали відомими її справжні учасники.

Детально про організацію та перебіг втечі та про її героїв я розповів у художньо-документальній повісті “Дорогами болю”, що вийшла у світ 2003 року в Луцьку.

Прообразом підполковника Яновського та майора Пугачова був офіцер військово-повітряних сил СРСР, уродженець Чернігівщини українець Іван Тонконогий (менш імовірно, що Тонконоженко чи Тонконогов). Під час війни він потрапив у гітлерівський полон, а після втечі з нього начебто перебував в Українській Повстанській Армії. Разом з ним керував групою уродженець Дніпропетровська українець Василь Худенко, який за гітлерівської окупації був у складі референтури тамтешньої крайової організації ОУН, а з наближенням Червоної армії перейшов до одного з підрозділів УПА, які діяли в Холодному Яру. Серед утікачів — уродженець села Поториця Сокальського району на Львівщині український повстанець і член ОУН Іван Гой (справжні ім'я та прізвище Мисик), засуджений “за український буржуазний націоналізм” волинянин з Ковельщини Михайло Янцевич (у таборі, як і Тонконогий, був бригадиром) та українець (місце народження невідоме) колишній танкіст Червоної армії, ймовірно, офіцер Олексій Ігошин.

До групи, яка, за свідченнями “колимчан”, складалася з 12 осіб, увійшли засуджені за участь у повстанському національно-визвольному русі українці Михайло Березовський з Тернопільщини, Дмитро Дем'янюк з Рівненщини, уродженець Ковельського району Волині Дмитро (чи Антон) Клюка, Ста-

Феодосій Пуць.
Село Городище тепер Луцького району на Волині, 1939

ніслав Мироня з нинішньої Івано-Франківщини, волинянин Феодосій Пуць із села Городище Луцького району на Волині, уродженець Жовківського (Рава-Руського) району на Львівщині Михайло Сава та колишній червоний морський офіцер, росіянин Михайло Солдатов — єдина реальна особа серед усіх названих Шаламовим в обох його оповіданнях.

Група, як у телефільмі та шаламовських оповіданнях, справді організувалася під прикриттям гуртка художньої самодіяльності. Її члени зуміли, не привертаючи до себе уваги вартівних, якось уночі захопити табірний контрольно-пропускний пункт, або, як казали, вахту, і здобули зброю та уніформу тих, хто на ній чергував. Під виглядом робітничої бригади, яку супроводжувало двоє перевдягнених зеків, втікачі зуміли вийти за межі зони і дістатися бараку підрозділу табірної охорони. Вони знешкодили днювального і заволоділи всією зброєю підрозділу й “сухими пайками” його бійців та санітарними сумками. Утікачі планували захопити вантажну автомашину на Колимській трасі, щоб дістатися найближчого польового аеродрому, захопити літак і вивратися у вільний світ. Та задум не вдавсь. Дивом залишилися живими в нерівному бою з переслідувачами Іван Гой, Дмитро Дем'янюк та Михайло Солдатов.

Присутність у складі групи єдиного росіянина Солдатова, яку Дмитро Дем'янюк назвав випадковою, мабуть, вразила ГУЛАГівське начальство, і Михайла перевели з Колими “на материк”. Його доля невідома. Івана Гоя та Дмитра Дем'янюка було засуджено на нові терміни. Останні роки ув'язнення вони відбували в таборах Мордовії. Дем'янюк вийшов на волю 1964 року, Гой, завдяки клопотанням однієї з релігійних громад західної діаспори, — 1963-го. Однак повернутися на рідну землю совєцька влада їм не дозволила. Заборону на повернення зняли після розпаду СРСР. Гой помер 1993 року в столиці Ленінградській (історична назва — Уманська) на Кубані, а поштовий зв'язок з Дем'янюком, який мавив поверненням на рідну землю, обірвався несподівано кілька років потому.

На жаль, немає українських фільмів із присвятою тисячам відомих і невідомих героїв боротьби за незалежність України, які загинули в комуно-більшовицьких таборах неупокореними, незламаними, непереможеними. Досі їхню славу перекладають на інших.

ПРАВДА ПРО УПА ЙДЕ ДО МАРІУПОЛЬЦІВ

Ірина МОЛЧАНОВА,
просвітянка

Під патронатом СБУ документи з нещодавно відкритих архівів КДБ об'їхали вже 20 областей України, привезли їх і на Донеччину. В Маріуполі виставка про діяльність УПА побувала завдяки запрошенню голови міської “Просвіти” Анатолія Мороза, а просвітяни стали господарями заходу. Виставку “УПА — історія нескорених” у Донецьку за 10 днів відвідало близько 1 000 осіб, у Маріуполі за 7 днів вона збрала понад 600 мешканців міста. Проте її відкриття супроводжувалося пікетуванням членів КПУ та вітрєнківців, яке, здається, добре спланували ті, хто досі не хоче миритися зі справжньою історією України.

Войовничі прогресивні соціалісти з комуністами увірвалися до зали, де проходила прес-конференція з нагоди відкриття виставки. Історик Юрій Матушак розповів про створення Української Повстанської Армії. Анатолій Мороз ознайомив прихильників та супротивників виставки з її діяльністю. Пікетувальники намагалися завадити розмові, навмисне позували перед телекамерами з прапорами, але відмовилися від запропонованого діалогу з просвітянами. Потоптавшись з годину й, мабуть, відпрацювавши сплачений їм час, захисники НКВС непомітно зникли, залишивши у залі непотрібні їм червоні прапори.

Між тим, виставка мала великий успіх у місті. Приходили люди різного віку й фаху, навіть приїздили з сіл. Лікар Ігор Лябах каже: “Така виставка потрібна була давно. Вона особливо корисна молоді, яка мусить на власні очі переконатися у злочинах КДБ. Двомовність в Україні — справжня нісенітниця. Ізраїль об'єднався завдяки іврити.” Пенсіонерка Ірина Капуста написала в книзі відгуків: “Слава Україні! Ми, мешканці Маріуполя, живемо в атмосфері штучного інформаційного голоду й примітивізації свідомості. Нам гостро не вистачає таких заходів”. Член партії НСНУ Лариса Брагіна зазначає: “Коли на Донеччині було спокійно, в Західній Україні люди гинули не лише за своє, а й за наше майбутнє. Слава нескореним!”

А ось гурт молоді біля стендів. Віка Тимчина, 16 років, студентка технікуму, учень 7 класу Сергій Хардин. “Історію треба знати за документами, а не за розповідями-казками різних людей”, — каже хлопець. Євген Антюшин з морехідного училища щиро заявляє: “Я патріот України, тому прийшов на виставку. На жаль, мої батьки байдужі до цього. Звідки в мене патріотизм? Його заронили в душу вчителька української мови школи № 4 Валентина Миколаївна Полторацька, вчителька історії Олена Вікторівна Богдасьєвська та чудові українські пісні, з якими я знайомився, навчаючись у музичній школі”. Юнак висловив бажання відвідувати просвітянські заходи.

Підсумовуючи виставку, Анатолій Мороз подякував просвітянам. Він сподівається, що у міському музеї з'явиться стенд про роботу “Просвіти” в Маріуполі. Українці в місті є, вони активно працюють й дедалі більше прихиляють увагу жителів Донеччини до українських справ.

Іван Гой та Дмитро Дем'янюк. Колима, 1955

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

15 квітня в студії Будинку звукозапису (вул. Леоніда Первомайського, 5-а, ст. метро “Кловська”) у рамках прямоєфірної передачі “Радіоканал “Культура” представляє” відбудеться творча зустріч з письменником Віктором Барановим. До участі в передачі запрошені Анатолій Дімаров, Іван Дзюба, Юрій Мушкетик, Іван Драч, Володимир Яворівський, Валентина Давиденко, Володимир Панченко, народна артистка України Тамара Стратієнко, популярні співаки Ірина Шинкарук та Олег Марцинківський. Ведучий — Михайло Слабошпицький. Початок о 17 годині.

СТОЛІТТЯ Й ВЕСНИ НАД ЧІНКУЕ-ТЕРРЕ

природної й культурної спадщини. Адже найбільше пам’яток, занесених до Списку світової спадщини, розташовано саме в Італії. І коли я звернулася за роз’ясненнями до куратора виставки, відповідального від Італії за Список світової спадщини ЮНЕСКО доктора **Мануеля Гвідо**, чи не завдяки зусиллям відповідних державних інституцій це сталося (а на мою думку, таку наполегливість можна тільки вітати — та якби ще в Україні!) він відповів так само старанно, як зробив до цього екскурс для журналістів в історію започаткування Списку світової спадщини. Тож, виявляється, що це відповідає об’єктивним характеристикам — а вимоги до претендентів дуже високі, адже за збереження об’єктів, які вже значаться у цьому Списку, відповідає вся світова спільнота. Тож в Італії таких пам’яток, які витримують критерії, потрібні для внесення до Списку, значно більше, та, як відзначив доктор Мануель Гвідо, італійці не любляють поповнення Списку лише їхніми пам’ятками, усвідомлюючи, що в інших країнах теж є не менш гідні й такі, що потребують захисту.

Ця виставка розчулює ще й трактуванням теми. Фотохудожники, яким запропонували донести образ визначних пам’яток, зробили це кожний у власній творчій манері. Так само, як простий глядач дивиться на історичну пам’ятку чи ландшафт не поглядом професіонала-архітектора або дизайнера, а через калейдоскоп своїх емоцій і настрою, так і на світлинах Габріеле Баззіліко світ трохи відчужений і сумний (кадри робітничого поселення Креспі-д’Адда), а бачення спадщини фотографа Міммо Йодіче, який знайомить з рідним Неаполем, завжди несе відлуння минулих епох. На виставці є знімки,

Фото Олеса Дмитренка

зроблені зовсім недавно, і яким кілька десятиліть літ, як Колізей шістдесятих років минулого століття, цілком занедбаний та зарослий хащами. А живописна принада улюблених місцин може спонукати і математика закарбувати всі пори року в ботанічному саду, як це зробив Марко Ле Сімплє з Венето.

Для киян втішно те, що італійська виставка починає свою подорож світом саме з України. І, як підкреслив натхненник акції директор Італійського інституту культури в Ук-

раїні, професор, академік **Нікола Франко Баллоні**, “для багатьох італійських зодчих з давніх-давен Ваша країна була творчою лабораторією, а нерідко й другою батьківщиною. Зокрема, більшість ренесансних і барокових споруд XVIII-XIX століть в історичному центрі Львова, ансамбль якого занесено до Списку світової спадщини ЮНЕСКО, з’явилася завдяки натхненній праці плеяди зодчих-італійців, які мешкали і працювали у Львові, прибравши місцеві прізвища: Петра Італійця, Петра Красовського, Петра Барбона, Павла Римлянина, Амвросія Прихильного. Хотів би висловити щире сподівання на те, що завдяки об’єднаним зусиллям українських та італійських інституцій інші визначні пам’ятки спільної історії та культури наших народів, якими є Генуезька фортеця у Судаку та Андріївська церква у Києві — перлина європейського бароко, створена Бартоломео Франческо Растреллі, також будуть щонайшвидше визнані ЮНЕСКО світовою спадщиною людства”.

Кожна визначна пам’ятка культури несе не тільки відбиток творчого натхнення, почерк майстра, а ще й дух і смак епохи, за нею стоїть образ покоління. Київські паркінги і фітнес-центри вже руйнують наш духовний зв’язок зі світанковою епохою зодчих Софії. А століття й весни над Чінкуе-Терре лише додають краси збереженим скарбам.

Фото Олеса Дмитренка

Доктор Мануель Гвідо і директор Італійського інституту культури Нікола Франко Баллоні

Валентина ДАВИДЕНКО

П’ять мальовничих містечок лігурійського узбережжя (там вода смарагдового кольору, ніби підсвічена м’яким саявом зсередини, а дивовижні тераси і таємничі гроти в кам’янистих схилах можна побачити тільки з моря, і в цьому особлива принадність пейзажу) — культурний ландшафт Чінкуе-Терре. Я бачила цю яскраву панораму барв Лігурії влітку, а фотограф Фердінандо Шанна відобразив їх чорно-білою класикою фотомистецтва, підкресливши, що королівський трон тут належить Природі, хоч це й дивовижно в наш час. Та на знімку іншого автора — промисловий об’єкт, і саме ця обставина мене вразила найбільше. Адже разом з унікальними ландшафтами і пам’ятками історії й архітектури, як виявилось, деякі визначні промислові об’єкти теж можуть бути занесеними до Списку світової спадщини ЮНЕСКО. Виставка “UN.IT ЮНЕСКОІТАЛІЯ. 41 пам’ятка всесвітньої спадщини у творах 14 фотографів”, яку презентували Італійський інститут культури в Україні та Національний заповідник “Софія Київська”, ще раз представили повчальний зразок найтрепетнішого ставлення італійців до свого національного багатства —

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

В. о. головного редактора
Валентина ДАВИДЕНКО

Редколегія
Любов ГОЛОТА,
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ мови
Святослав МІЗЕРНЮК
279-39-55

Відділ коректури
Ірина СТЕЛЬМАХ
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор

Уляна ГЛІБЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301215
Наклад — 30000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,94 грн.
на 3 місяці — 11,32 грн.
на 6 місяців — 21,64 грн.

НАМ СВОЄ РОБИТЬ

Юрій ШЕЛЯЖЕНКО

Прем'єр-міністр Великобританії Вінстон Черчілль любив казати, що будь-яка криза — це нові можливості. Криза настає внаслідок збігу внутрішньополітичних і зовнішньополітичних негараздів, а єдиний вихід з неї — обрати нову чітку стратегію розвитку. Схоже, що нинішня криза примусила Україну чіткіше позиціонувати себе як незалежну європейську країну з власним корінням. Наша влада перестає поводитись “багатовекторно”, себто як “раби, подножки, грязь Москви”, і в цьому єдиний правильний історичний шлях нашої Батьківщини. Натомість роль “подножок” взяли на себе “опозиціонери”, що після вакханалії з блокуванням Верховної Ради вийшли на площі. Рівень їхньої культури, політичності й просто людської, демонструвала американська нецензурна лайка з чотирьох літер поряд із серпами і молотами.

Показові події навколо саміту НАТО в Бухаресті. Ми сподівалися на потужну підтримку євроатлантичної спільноти. Ці надії не справдилися, тому природно, що Президент звільнив Послів у Німеччині та Росії — вони не здобули очікуваного триумфу. Але 23-й пункт Декларації Бухарестського саміту свідчить, що консенсусна позиція країн — членів НАТО відкриває Україні двері до цієї важливої системи колективної безпеки у майбутньому: **“НАТО вітає євроатлантичні прагнення України та Грузії щодо членства в НАТО. Ми погодилися сьогодні, що ці країни стануть членами НАТО”**.

Обидві нації зробили цінні внески до операцій Альянсу.

Ми вітаємо демократичні реформи в Україні та Грузії й очікуємо на вільні й чесні парламентські вибори у Грузії у травні.

ПДЧ — наступний крок України та Грузії на їхньому прямому шляху до членства. Сьогодні ми визначилися, що підтримуємо заявки цих країн на приєднання до ПДЧ. Тому ми починаємо період інтенсивних контактів з цими країнами на високому політичному рівні з метою розв'язання питань, що залишаються, у контексті їхньої заявки щодо ПДЧ.

Ми попросили міністрів закордонних справ зробити першу оцінку досягнутого прогресу на їхньому засіданні у грудні 2008 року. Міністри закордонних справ мають повноваження прийняти рішення щодо заявко стосовно ПДЧ України та Грузії”.

Це документ, який проросійські ЗМІ називають “відпискою”. Краще раз побачити, ніж сто разів почути, чи не так? Нам дають зрозуміти, що євроатлантичний курс України обов'язково підтримають. Це принципове рішення прийнято попри те, що Росія застосувала всі потужності своєї дипломатії, щоб не допустити приєднання України до ПДЧ.

Крім того, що “газовим шантажем” залякали Німеччину, Францію, країни Бенілюксу, Путін пригрозив націліте атомні боєголовки на нашу територію, серію провокацій публічно влаштувала Державна дума РФ. Керовані з Кремля депутати порушили питання про “перегляд” умов, на яких Росія визнає українську незалежність. Звичайно, це лише моральний тиск, бо не-

можливо переглянути міжнародний договір в односторонньому порядку в легітимний спосіб.

Водночас із конфліктом навколо ПДЧ відбулися ще дві знакові події в українсько-російських відносинах.

По-перше, 2 квітня Держдума ухвалила заяву “Пам'яті жертв голоду 30-х років на території СРСР”. У ній визнано факт голодомору й офіційно названо приблизну кількість його жертв: 7 мільйонів. Але за суттю заява реакційна: не названо винних за організацію штучного голоду, прізвисько комуністичного тирана і ката народів Йосипа Сталіна не згадано, а також стверджується, що “ця трагедія не має і не може мати міжнародно встановлених ознак геноциду”. Така безапеляційна брехня — типова політична спекуляція.

Заяві Кремля підспівує екс-дисидент Солженіцин: 2 квітня в газеті “Известия” було видруковано його коротку гнівну шовіністичну репліку “Поссорить родные народы?!” Солженіцин стверджує: “провокационный вскрик о “геноциде” стал зарождатьсь десятилетиями спустя — сперва потаенно, в затхлых шовинистических умах, злобно настроенных против “москалей”. От дива: пан Солженіцин прославився боротьбою проти комуністичної чуми, став нобелівським лауреатом, а звичайну людську совість і порядність зберегти не зміг. Недарма дисидент Володимир Войнович у романі “Москва — 2042” попереджав, що з Солженіцина, дай йому владу, вийшов би жорстокий, свавільний російський цар. Режим Путіна він уже схвалив.

Але найголовніше в цій історії — реакція України. Кабінет Міністрів, чемно не помітивши

хамства “стратегічного партнера”, просто... доручив Інституту національної пам'яті до 2009 року розробити нові підручники з історії України з метою “виховання молодого покоління в дусі усвідомлення своєї національної ідентичності”. Крім цього, уряд доручив Інституту національної пам'яті розробити проект загальнодержавної національно-культурної програми вивчення Голодомору 1932—1933 років в Україні й увічнення пам'яті його жертв на період до 2012 року. Тож хай дзвонять для росіян кремлівські куранти, а нам — своє робити!

По-друге, прощальний жест у бік росіян від НАЕК “Енергоатом”. Контракт про постачання ядерного палива для Південно-української АЕС з американським Westinghouse — важливий крок до нашої енергетичної незалежності, і невдоволення з цього приводу в Росії теж ледве не переросло в істеріку. Північним олігархам важко змиритися з тим, що вони вже не монополісти, й отримувати надприбутки їм ніхто не дозволить.

Світова економічна криза однаково зачепила і Росію, й Україну, незважаючи на героїчні зусилля урядів їй протистояти. Так розвіялися ілюзії багатьох мешканців Східної України щодо того, ніби існує якийсь окремий постсовєцький “єдиний економічний простір”, “замкнена економіка”, “сім'я народів” з турботливим і могутнім старшим братом. Але парадоксально, що ця криза сприяє зростанню національної самосвідомості українців, об'єднує їх у прагненні жити краще, утверджувати свою правду, відстоювати свободу і незалежність. Якщо ця тенденція збережеться, то праця і мрії мільйонів українців не будуть марними.

Українці не відчувають загрози Росії, як це було у Прибалтійських та Східноєвропейських країнах, які поспішали “сховатися під парасольку НАТО”, чи тепер — у Грузії. І цей фактор видається визначальним.

Про психологічну загрозу Росії та реакцію на неї нещодавно йшлося в ефірі радіо ВВС в розмові з провідним оглядачем польської “Газети Виборчої” Марціном Войцеховським. Польщі Росія погрожує: розмістите елементи ПРО — перенацілимо ракети на вашу територію. Україні ж Росія каже: приєднається до НАТО — перенацілимо ракети на Україну. Це вже не психологічна, а реальна військова загроза.

Найкращий аргумент для поляків: чим більше їх залякують, тим більше вони переконуються, що треба захищатися. “Половина поляків — за ПРО, половина — проти. І мені здається, — зазначив Марцін Войцеховський, — що якби не було російських погроз, суспільство розділилося б. А так росіяни допомагають визначитися тим, хто вагається. Але вступ Польщі до НАТО парадоксально допоміг у тому, щоб ми не боялися Росії, щоб не враховували російський фактор для окреслення власної безпеки”.

На жаль, схожа реакція не властива українцям. Тому російське керівництво й дозволяє собі прямі погрози Україні, застерігаючи її від приєднання до Північноатлантичного альянсу.

Фактично перед нами вибір Європа — Євразія. Нейтралітет у нашій ситуації неможливий, а ввійти в ЄС без вступу в НАТО для України нереально. Отже, слід доводити до громадськості те, що обираючи Європу, ми обираємо й НАТО.

ЧУЖИНЕЦЬКИЙ ПАМ'ЯТНИК

Галина ЛЕВИЦЬКА, член Національної спілки журналістів України, м. Київ

Обурення свідомих людей викликає спорудження в Україні пам'ятників, які нагадують про її колоніальне минуле. Вони народжуються як жест дружби між окремими українськими та чужоземними посадовцями. Весь український світ був свідком, скільки емоцій викликав жест Леоніда Кучми полякам (ідеться про зміст напису на пам'ятнику на “цвинтарі орлят” у Львові). Тому наступний жест українського посадовця — угорцям — минув без розголосу. На Верецькому перевалі на Закарпатті, в урочищі Бескид, на межі Закарпатської та Львівської областей зводять монумент, який проголошує, що там знайшли свою батьківщину угорці.

І хоч у масштабах України про будівництво відомо мало, проте Галичина та українське Закарпаття здивовані й обурені ним. Монумент заввишки 7 метрів вагою понад 60 тонн, хоч, за попередніми домовленостями, це мала бути семикутна капличка — символ семи угорських племен, які 1100 років тому перейшли Карпати.

На Верецькому перевалі покояться останки розстріляних воїнів-захисників Карпатської Січі (переважно молодих закарпатців та галичан), які 1939 року захищали незалежність Карпатсько-Української держави, і першими в Європі чинили збройний опір фашистським загарбникам.

З легкої руки українського чиновництва це не перший угорський символ на Закарпатті. На бастіоні Мукачівського замку “Паланок” уже встановили без жодного обговорення символ мадярської династії Арпадів (династія князів, а з 1000 року — королів, яка правила Угорщиною у 889—1301 роках і, незважаючи на династичні шлюбні з київськими князями, на хвилі татаро-монгольської навали воювала проти Данила Галицького). Цю династію у Мукачевому нині символізує піднятий на колоні заввишки 33 метри бронзовий птах Турул. Розмір птаха — 2 м, а розмах крил — 4 м.

Усе це змусило депутатів Львівської обласної ради звернутися до депутатів Закарпатської обласної ради, а також до Президента і Прем'єр-міністра держави з вимогою заборонити встановлювати на Закарпатті чужоземну символіку. За це рішення проголосувала переважна більшість депутатського корпусу — 102 обранці.

На Міжвідомчій комісії Міністерства культури та туризму України, яка погодила будівництво угорського пам'ятника, тільки двоє осіб виступили проти встановлення в Україні символу чужинської влади.

Чому? Відповідь на це питання дає один з меншості, керівник Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України, доктор історичних наук Микола Литвин зі Львова: “Під час обговорення у мене склалися враження, що це суто угорська комісія, бо майже весь її склад лобіював інтереси угорської сторони. Проти встановлення пам'ятника, окрім мене, виступив представник “Просвіти”

Як історик і громадянин я не проти того, аби відновлювали цвинтарі. Ми, християни, маємо шанувати пам'ять загиблих. Якщо у землі лежать кістки — слід встановити над ними християнські символи. Але тут ідеться не про пошанування пам'яті загиблих — на Верецькому перевалі нема цвинтаря. Будують віртуальний пам'ятник на честь 1100-ліття (ця дата умовна, бо серед істориків нема одностайної думки, стільки тривав перехід угорців на береги Дунаю) віднайдення угорцями своєї батьківщини і входження Закарпаття до Угорського королівства. Безумовно, це зачіпає національно-культурні інтереси і мої, і ще понад півмільйона українців, які живуть на Закарпатті”.

М. Литвин вважає, що такий пам'ятник можна будувати на українсько-угорському кордоні, де офіційні делегації могли б покласти до нього квіти, поговорити про добросусідство. Не годиться встановлювати монументальний символ чужинської влади у місцевості, де всі села українськомовні.

Ініціатори будівництва прагнуть зафіксувати у свідомості майбутніх поколінь, де пролягав кордон “Великої Угорщини” — з XI століття і аж до розпаду Австро-Угорщини 1918 року. Прикро, що цьому активно сприяють окремі українські чиновники.

БЕЗ КОНСЕНСУСУ ЕЛІТИ

Богдан ОЛЕКСЮК, експерт Інституту відкритої політики

Сучасний стан державної інформаційної політики на європейському і євроатлантичному напрямках, шляхи й механізми підвищення ефективності інформаційного забезпечення інтеграції України в ЄС і НАТО були темою “круглого столу” “Інтеграція України в Європейський Союз і НАТО: як забезпечити громадську підтримку?” Його організували в Києві Центр ім. Разумкова та міжнародний фонд “Відродження”. Учасники розглядали, зокрема, досягнення й проблеми виконання державних програм інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2004—2007 роки.

Мабуть, мало кому відомо, що впродовж 2004—2007 років в Україні діяла державна програма інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції. Відповідальність за виконання лежала на Держкомтелерадіо, де нема належної бази фахівців та ресурсів із тематики євроатлантичної інтеграції. Негативні наслідки реалізації програми відобразилися у падінні підтримки громадян ідеї вступу України до НАТО з 30 % до 17.

Інститут Демократичного Альянсу ім. Р. Шумана розробив проекти Концепції та Державної програми інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2008—2011 роки, що винесені на публічне обговорення. У проекті Концеп-

ції звернуто увагу на основні проблеми, які перешкоджають інформувати громадськість про НАТО.

Політична легітимність. Навіть БЮТ і НСНУ, які виступають за приєднання України до НАТО, відмовляються від практичної діяльності в цьому напрямі, зважаючи на низьку популярність ідеї євроатлантичної інтеграції. Партія регіонів не може чітко визначити свою позицію. На словах вона підтримує вступ до НАТО після позитивного результату всенародного референдуму, а на практиці, як віддана проросійська сила, проводить антинаївські заходи.

Історичні стереотипи і міфи. Люди похилого віку були виховані в СРСР, чоловіки проходили військову службу в радянській армії. Відтак, досі росіяни для пересічного українця — “свої”. Відповідно НАТО — це “чужі”. Оскільки пропаганда в СРСР була досить професійною, досі діють старі штампи у баченні НАТО (і в Україні, і в Росії та інших країнах СНД). Тому окремі політичні сили використовують радянську риторіку щодо НАТО для підвищення власного рейтингу.

Залежність інформаційного простору, який значною мірою перебуває під зовнішнім (а конкретно — російським) впливом. Більшість мешканців південно-східних областей отримує новини головним чином з російських медіа, де інформація про НАТО цілеспрямовано спотворена. Натомість велика частина українських медіа перебуває у приватній власності (також знач-

ною мірою російській), що робить їх залежними від політичних чи бізнес-інтересів власників, які не зацікавлені у просвітницькій роботі стосовно НАТО. Відтак антинаївська пропаганда в Україні російських і проросійських ЗМІ цілком можна розцінювати як інформаційну диверсію.

Звідси і провал Державної програми інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції 2004—2007 рр., і падіння підтримки євроінтеграції в суспільстві з 2002 року на 12 %, і зростання кількості супротивників на 20 %.

Один з найважливіших моментів — жорстка позиція Москви, яка все ще не може погодитися із втратою України. Для Росії вступ України в НАТО цілком неприйнятний (на відміну від вступу Прибалтійських країн та Польщі). На жаль, в Росії спостерігається зростання націоналізму й шовінізму, а відтак і агресивності до Заходу, тому важко проводити ідею, що насправді вступ України в НАТО не зашкодить Росії, а навпаки, може мати позитивні наслідки.

Яскравий приклад — реакція Кремля на пронаївську політику Грузії. Очевидно, що локальні конфлікти в цій республіці інспірувала Росія, зокрема, щоб не допустити вступу цієї країни в НАТО. Адже Кавказ — перехрещення інтересів НАТО і Росії. Однак політика Кремля у Грузії призвела до протилежних результатів: підтримка грузинів євроатлантичного курсу їхньої країни перед загрозою сусіда лише зросла.

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Процес удосконалення мовного законодавства нагадує давню війну в окопах. Одні прагнуть в будь-якій формі “протягти” закон про особливий статус російської мови, але не мають для цього законних підстав. Інші намагаються законодавчо захистити задекларовані Конституцією права на українську як державну, але не мають достатньої депутатської підтримки. Громадська більшість мовчить, знервована постійною політизацією мовного питання. Українська еліта, як завше, протестує. Де ж істина?

Здавалось би, 16 років незалежності достатньо для того, щоб українська еліта вже мала свою чітку сформульовану концепцію мовного законодавства. Проекти є, але обговорити їх в українській громаді досі було нездоланною проблемою. Надто мізерний інформаційний ресурс в ініціаторів подібних заходів. Для решти інформаційного простору це щось на зразок “неформату”, адже політизація мовного питання — доволі прибутковий медіа-бізнес, особливо під час виборів і безкоштовних парламентських криз.

У парламенті війна законопроектів про порядок застосування мов триває віддавна. Зокрема, в шостому скликанні зареєстровано проекти Н. Шуфрича, Л. Грача, С. Ківалова, В. Колесніченка (кілька проектів), П. Мовчана і В. Яворівського.

Переважає більшість проектів має фатальну ваду — вони політично заангажовані. У процесі обговорення такого розмаїття часом протилежних за концепцією проектів компромісний новий Закон про мови прийняти можна, але чи варто це робити? Компроміс у мовній сфері — це мотивоване політичною, економічною чи якоюсь іншою доцільністю обмеження прав застосування однієї мови на користь надмірного поширення іншої, хоч для вільного розвитку останньої це і не потрібно. Насправді ж ідеться не про мови, а про громадян, які цими мовами послуговуються, про державну мову як одну з основ державності.

Саме тому компроміс у мовній сфері означає узаконення порушень мовних прав частини громадян України чи основ конституційного ладу. Жодні посилання на інтереси виборців чи на закони демократії не дають парламентові

морального права не зважати на це під час прийняття законів у сфері застосування мов.

Припинити політизацію мовного питання можна лише, ставши на тверду конституційну позицію. Тому в час, коли назріла потреба і виникла реальна можливість довершити вдосконалення мовного законодавства, дуже ризиковано докорінно змінювати Конституцію, адже не відомо, як буде сформульовано її 10 статтю. Відповідальність за це лежить на ініціаторах нової конституційної реформи.

Битва законопроектів і політизація мовного питання свідчить про те, що політичні, навіть геополітичні (читай економічні) інтереси в Україні сконцентровані саме навколо проблеми державної мо-

ДВА ШЛЯХИ МОВНОГО ЗАКОНУ

ви. Хто виграє битву проти державної мови, матиме деяку гарантію домінування власних економічних інтересів на українській території. Фактично це означатиме дальше скорочення застосування української мови, а отже, і зменшення впливу етнічних українців, які цією мовою розмовляють. Відсторонення від впливу на українські справи українців, яким не все одно, — ось справжня мета обoronців особливого статусу російської мови.

Є загроза реалізації на українській території звичайної економічної колонізаційної технології нового тисячоліття — жорсткий закон вигоди понад усе і жодної ворожості чи надмірних сентиментів до українців. Національно свідомі потенційно заважають багатьом небідним людям, які приносять тут власні статки. З тих, хто вважає проблему державної мови однією з найголовніших, відверто глузують.

На телебаченні можуть легковажно не зважати на природні мовно-культурні потреби більшості населення — етнічних українців, маючи українськомовне за “неформат”. Усе це означає, що хтось дуже сміливо порушує конституційні права українців, бо переконаний, що ми йдемо не тим шляхом до врегулювання мовного законодавства, що цей шлях веде

фото Олесь Димитренко

Україну до другої державної мови. Український парламент і обслуговуюча його правнича еліта від самого початку вимушено дотримувалися цієї лінії. Спочатку це було тимчасовим тактичним ходом, хоч відомо, що нічого не буває постійнішого за тимчасове.

Верховна Рада продовжує йти отим другим шляхом розвитку мовного законодавства. Концепція його така: закони про порядок застосування мов мають відповідати реаліям суспільного життя; закони слід приймати шляхом політичних компромісів відповідно до виборчих програм коаліційних груп аж до спроб змінити 10 статтю Конституції; суспільство як реальний носій і користувач мов штучно відсторонене від участі в обговоренні й не готове, не здатне конструктивно впливати на процес законотворчості у мовній сфері з причин недостатньої правової просвіти в цьому питанні з боку держави, поширення неправильних тлумачень мовного законодавства і відвертих його порушень в інформаційній сфері, негативного прикладу пошанування державної мови багатьма політиками і чиновниками; у законотворчості про застосування мов не існує ієрархії законів, згідно з якою решта законів (крім Конституції) повинна узгоджуватися з фундаментальним конституційним Законом про порядок застосування мов.

Тож чи можливо і чи потрібно приводити проект Закону про мови і проекти інших законів у відповідність до реалій штучно політизованої і слабо контрольованої державою мовної ситуації в Україні? Це зробити нереально. Російську мову справді масово, всупереч Конституції, застосовують як другу державну, але ж відобразити це в законі неможливо — забороняє Конституція. Намагання “узаконити” реальну мовну ситуацію не тільки суперечить Конституції. Це може мати згубні наслідки для конкурентоспроможності й захищеності України і, відповідно, негативно позначиться на добробуті та якості життя простих громадян. Можлива і міжнародна несприятливість, спровокована узаконеною політизацією мовного питання. Україна такого довго не витримає. Більш ніж очевидно, що жодним законом “відобразити” реалії штучно дестабілізованої мовної ситуації не можна.

Стаття 10 Конституції стверджує: “Застосування мов в Україні гарантується Конституцією Ук-

“Політизація мовного питання — доволі прибутковий медіа-бізнес, особливо під час виборів і парламентських криз”.

раїни та визначається законом”. Це можна тлумачити як нагальну потребу прийняття єдиного “конституційного” Закону про мови, а решта законодавства у сфері застосування мов повинна узгоджуватися з Конституцією і цим законом. Мабуть, творці Конституції передбачали саме такий варіант, бо був уже чинний Закон про мови в УРСР. Тому нову редакцію Закону про мови варто приймати без узгодження його проекту з усім масивом законодавства. Приводити чинне законодавство у відповідність до Конституції та нового конституційного Закону про мови доведеться вже потім. На жаль, домінує інша точка зору: узгоджувати новий проект Закону про порядок застосування мов з чинними законами. У результаті “узгодження” з недосконалим чинними “компромісними” законами у сфері застосування мов новий закон вийде не кращим від старого. Тоді немає сенсу приймати ще один мовний закон зі старими помилками та недоречностями, краще залишити все, як є.

Доведеться повертатися до першого шляху вдосконалення мовного законодавства, який передбачає пріоритет Конституції й фундаментального Закону про порядок застосування мов. Основні засади цієї концепції: Закон про мови треба прийняти як основоположний конституційний закон; він не може відображати реалії мовної ситуації та не повинен бути законом про мовну політику, а має встановити відповідні до Конституції, національних інтересів і європейської перспективи держави демократичний порядок застосування мов; закон про порядок застосування мов, як диспетчер, повинен “розвести” сфери застосування мов згідно з їхнім практичним призначенням, щоб вони не втручалися у сферу державної; застосування мов міжнародного спілкування, до яких належить і російська, слід чітко, детально і зрозуміло вносити, щоб не допустити обмеження конституційного порядку застосування державної та інших мов, поширених в Україні; у Законі про порядок застосування мов слід виписати мотивацію для громадян — преамбулу, кожне слово повинно бути зрозумілим простому громадянину без особливої підготовки чи коментарів Конституційного Суду, адже це закон передовсім для громадянина.

Запропонована концепція, що передбачає пріоритет єдиного конституційного Закону про мови, ставить під сумнів потребу приймати окремий Закон про державну мову. Якщо прийняти Закон про державну мову разом із Законом про мови, приймається тлумачення 10 статті Конституції: “порядок застосування мов визначається законами”, що формально не відповідає букві Конституції. У цьому випадку вдала ідея прийняття окремого Закону про державну мову, який зареєстровано в парламенті, насправді може зробити злий жарт — спрацювати на остаточне прийняття другої концепції мовного законодавства, яка вкрай небажана. Верховній Раді дуже важко подолати надмірне захоплення компромісами, тому перша і правильна концепція прийняття нового мовного закону виглядає абсолютно нереальною, хоч це прикро. Проте вихід завжди є.

Конкретні пропозиції, як правильно вийти з цієї непрості ситуації:

1. Одержати від Конституційного Суду роз’яснення останнього абзацу статті 10 Конституції.

2. У випадку прийняття КС очевидної формули “порядок застосування мов визначається єдиним фундаментальним законом; усе законодавство, яке здійснює регулювання у сфері застосування мов, повинно узгоджуватися з Конституцією України і фундаментальним законом про порядок застосування мов” можливе прийняття основоположного конституційного Закону про мови (Закону про державну мову не приймати, а його положення слід враховувати в Законі про мови), і це дає правову основу для вношення змін до законів, які регулюють усі сфери суспільної діяльності, де застосовують мову, для вилучення некоректних норм, які заважають приймати нормальні закони про мови і про державну мову.

3. У випадку прийняття КС іншої формули “порядок застосування мов визначається законами (законодавством) України” слід тимчасово утриматися від прийняття Закону про мови і Закону про державну мову, почавши із внесення змін до законів, які регулюють усі сфери суспільної діяльності, де застосовують мову, для вилучення некоректних норм, які заважають приймати нормальні закони про мови і про державну мову.

4. Прийняттю закону повинна передувати державна просвіта у сфері порядку застосування мов і прикладу влади.

Держава дуже мало займається правовою просвітою у сфері застосування мов, чимало українських ЗМІ працюють в протилежному напрямі — на технології мовної дезорієнтації, що робить таку просвіту марною, принаймні зараз. Це дуже важлива проблема, яку повинні розв’язати Президент, парламент і уряд.

Ми звикли не зважати на проблему мови, як не зважаємо на важливість повітря для дихання. Тому нормально, що, за результатами опитувань, громадяни не вважають мову особливим пріоритетом. Проте без мови не відбувається жодна людська дія, жоден процес і не працює жодний закон, а держава німіє або розмовляє чужим голосом і втрачає незалежність. Політизація питання мови тримає нації в стані напівпритомності, українське суспільство почувається як людина, якій “дали під дихавку”. Багатьом впливовим силам в Україні та світі такий стан нашого суспільства вигідний. Доки українці прийдуть до тями, доти дуже легко очищати народні кишені й маніпулювати електоратом.

ПОДАРУНОК БІБЛІОТЕКАМ ЗА КОРДОНОМ

У Бібліотеці української літератури в Москві відбулася добродійна акція за участю першого заступника голови Держкомтелерадіо України А. Л. Мураховського, Надзвичайного і Повноваженого Посла України О. А. Дьоміна, а також бібліотечних працівників і представників місцевої української громади. Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України Е. А. Прутник передав книжки для поповнення фондів бібліотеки.

Держкомтелерадіо передало Бібліотеці понад тисячу книжок про історію, мистецтво, культуру українського народу, твори класиків української літератури, сучасних поетів і прозаїків, фотоальбоми, наукові праці, літературні дослідження.

У добірку ввійшли книжки, випущені на бюджетні кошти на умовах державного замовлення в

рамках програми “Українська книга”: “Віхи життя” Михайла Костомарова, “Вибрані твори” Миколи Бажана, “Зібрання творів” Олесь Гончара, “Жовтий князь” Василя Барки, “Безцінний скарб” Дмитра Білоуса, “Тарас Шевченко” Івана Дзюби, “Праці і дні Кобзаря” Петра Жури, “Лебедина зграя” Василя Земляка, “Вибрані твори” Бориса Олійника тощо. Держкомтелерадіо планує і надалі поповнювати літературою фонди бібліотек українських громад за кордоном.

Акцію організували в рамках реалізації угод між Кабінетом Міністрів України й урядом Російської Федерації.

Департамент видавничої
справи і преси
Держкомтелерадіо України,
прес-служба Бібліотеки
української літератури
у Москві

“Слово — це квітка, що може спустошену душу обернути до сонця”.

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження.
Поч. у 2003–2007 рр.,
ч. 10 за 2008 р.

Авраменко Л. Т.	20,00
Голота Л. В., м. Київ	13000,00
Гуртовий А. С.	10,00
Дзюбенко О. П.	20,00
Еремків І. С., м. Львів	50,00
Єрошенко А. Б., с. Високе Харківської обл.	15,00
ЗОШ № 2 м. Чернівці	60,00

Касьян М. Д., м. Біла Церква Київської обл. (третій внесок)	100,00
Кучер В. Н.	10,00
Литвинова Л. Л.	50,00
Просвіт'яни м. Сум	120,00
Соловей М. С.	10,00
Трофімчук М. І., м. Новоград-Волинський Житомирської обл.	150,50
Коева Н. К., м. Одеса	10,00
Коева О. М., смт Іванівка	10,00
Битюкова Л. Г., м. Чернівці	5,00
Битюков О. В., м. Чернівці	5,00
Литвинчук І. М., м. Чернівці	5,00
Садовий О. М., м. Львів	50,00

Тарадай О. І., м. Червоноград Львівської обл.	25,00
Лагно А. А.	350,00
Школа № 78 (ч/з Лихошва А. П.), м. Київ	153,00
Тарасовська Л. В., м. Чернівці	155,00
Дурбак Б. О., м. Львів	400,00
Шишковський С. І., м. Хотин	320,00
Ансамбль “Лютізька левада” (ч/з Головка В. Г.), м. Лютіж Київської обл.	100,00
Прізвище не вказано, з м. Хотина	100,00
Конечний Ю. М., м. Івано-Франківськ	12270,00

Маслов В. В., м. Харків	1000,00
Палий І. О., м. Чернівці	100,00
Ангелова А., м. Київ	50,00
Литвиненко І., м. Київ	50,00
Савків Г. В., м. Київ	400,00
Товариство “Просвіта” м. Львів (ч/з Бартків)	304,00
Ч/з Атаманчук Г. з м. Кам'янець- Подільського	50,00
Ч/з Савчук М. С. з м. Кам'янець- Подільського	50,00
Ч/з Алімову Л. І. з м. Кам'янець- Подільського	50,00
Громада УГКЦ м. Южний Чамлай	250,00
Чуприна В. Г., с. Семихатка Херсонської обл.	600,00

ІННОВАЦІЇ ПЕДАГОГІКИ

Ольга ЄВСЮКОВА,
викладачка української мови
та літератури Луганського технікуму
транспортного будівництва, заслужений
вчитель України, просвіт'янка;
Надія ЗАХАРОВА,
вчителька української мови
і літератури вищої педагогічної категорії,
заступник директора з навчально-виховної
роботи середньої школи № 38
м. Луганська, просвіт'янка.

Ще у нашому домі надія жива,
Ти іще не пропащий, мій збурений світе,
Не убитий, не проданий, наче товар,
Бо живий ще хранитель
основ наших — вчитель.

Василь Гей, м. Луцьк

Уже п'ятнадцять років діє в Луганську Українсько-канадський центр “Відродження”. У його приміщенні розташувалося Луганське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Ідуть і ідуть до цієї оази духовності нашого краю старшокласники і студенти, вчителі й викладачі, просвіт'яни та всі, хто прагне читати, бачити українську книжку, газету, чути рідне слово та пісню. Ще й гостей здалеку приймають люб'язно в цьому осередку просвіти і культури — побували українці з далеких діаспор, та й посли Канади не цураються нанести візити.

Нещодавно Луганська обласна “Просвіта” разом з методичним центром управління освіти Луганської міськради в Українсько-канадському центрі зібрала вчителів української мови та літератури всіх шістдесяти семи шкіл міста для проведення інтерактивного методичного колоквиуму “Духовні цінності як сенс буття людини”. Це справжнє свято для педагогів підготувала викладачка української мови та літератури Надія Стецюк з Луганського коледжу культури та мистецтв разом зі своїми колегами.

Уже не вперше Надія Антонівна ділиться своїми інноваційними педагогічними технологіями. І цього разу вона була новатором.

На наше переконання, учитель — це не професія, а стан душі. Пересвідчуєшся в цьому, побувавши на заняттях у пані Надії, коли світяться учительським щастям, читаючи поезію чи прозу, розкриваючи свою щире емоційну душу учням та однодумцям. Для неї слово — квітка, що може спустошену душу обернути до сонця. Вона не визнає сірості й одноманітності. Тому для цього методичного заходу обрала повість “Тіні забутих предків” Михайла Коцюбинського, в якому, за словами Сергія Параджанова, “на повний голос можна було б розказати про поетичну, талановиту душу українського народу”.

Студенти під керівництвом Н. А. Стецюк зуміли розкрити тривимірність повісті: язичництво, пізнє Середньовіччя, сучасність для автора твору і гуцулів (кінець XIX століття). Творча студентська група додає ще один часовий простір — сучасність, XXI століття, що дає відчуття вічності духовних цінностей, змушує шукати відповіді на питання: чим живе душа людська, на що сподівається? Проблему духовності учасники дійства розкривають через образотворче, музичне, театральне мистецтво, і найголовніше — через зіставлення літературного твору “Тіні забутих предків” та однойменного кінофільму Сергія Параджанова.

Студенти Луганського коледжу культури та мистецтв розширюють жанрові особливості проекту: звертаються до епістоли, пишучи листи Марічці та Іванкові.

Напрочуд легко, з дивовижною переконливістю учні Надії Стецюк розкривають національні особливості Гуцульщини через зразки тамтешніх строїв, у які одягнені виконавці коломийок, учасники театральних постановок. Чудові ілюстрації до твору, музичний супровід, фоторезультати етнографічної експедиції студентів на гуцульську землю, віртуальна експерсія в західноукраїнський край, дебати, репортаж — це все трансформується у почуття радості відкриття та морального задоволення, занурюючи у вічну казку, яка не має ні початку, ні кінця.

Виконавці цього дійства переконали всіх присутніх, що література і мистецтво — це високі ідеї, чисті почуття, велика відповідальність за минуле перед майбутнім, а нова проєктна технологія сьогоdnішньому вчителю, викладачеві надзвичайно потрібна. Час кличе вперед...

ШЕВЧЕНКО В СЕРЦЯХ МОЛОДИХ

Олександр ШЕПНІВСЬКИЙ

Всеукраїнське Товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка спільно з “Шевченківським фондом — XXI століття” провели IV Всеукраїнський фестиваль дітей та молоді “Шевченко в моєму серці”.

Мета фестивалю — вивчення письменницької та художньої спадщини Т. Г. Шевченка, розвиток дитячої та юнацької художньої й виконавської творчості, залучення дітей і молоді до заходів, спрямованих на вшанування пам'яті Кобзаря.

Програма фестивалю передбачає щорічне проведення творчого конкурсу в семи номінаціях: літературній, художній, музичній, театральній, читців, істориків-краєзнавців, народній та прикладного мистецтва.

Творчість юних шевченкознавців оцінювало авторитетне журі, до складу якого входили визначні діячі культури і мистецтва України: народна артистка України Лариса Кадирова, голова правління “Шевченківського фонду — XXI століття”.

Фінал відбувся 5 квітня у Києво-Могилянській академії. З вітальним словом до присутніх звернулася Лариса Кадирова. Вітали і нагороджували переможців Леонід Андрієвський, головний редактор видавництва “Криниця”, Віталій Мороз, голова “Молодої Просвіти”, Лариса Брюховецька.

Серед призерів — представники багатьох регіонів України, найбільше — з південних і східних областей.

Літературний конкурс:

Дмитро Жмундуляк (Чернівці, школа № 5), Джульєта Джаноян (Донецьк, шк. № 29).

Музичний: Богдан Дем'яненко (Київ, спеціалізована школа-інтернат ім. М. Лисенка).

Народне мистецтво: Ганна Бугайова (м. Сіверськостаніславський район Луганської обл.).

Образотворче мистецтво: Марина Бугрова, Тарас Іванюра (обоє — Сіверськостаніславський район Луганської обл.).

Читців: Ганна Захарченко (Київ), Юлія Кривошеїна (с. Трубіщина Київської обл.).

Історико-краєзнавчий: Ізабелла Чачанідзе (м. Краматорськ Донецької обл.), Ганна Птіцина (Донецьк).

Театральний: зразковий театр “Натхнення” (м. Ровеньки Луганської обл.).

Фото В. Мороза

Фото В. Мороза

Фото О. Шепнівської

ПОДВИЖНИЦТВО ВОЛОДИМИРА ІВАНЦІВА

Наталія МОЧАЛОВА,

викладач кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова, м. Миколаїв

Людина, що без галасу і метушні робить діло, до якого має покликання. Такий він — поет, сатирик, перекладач, дослідник, літературознавець, краєзнавець, критик, редактор, упорядник, видавець і громадський діяч Володимир Опанасович Іванців, голова міськрайонного осередку “Просвіти” з Білої Церкви.

Як істинний книголюб і просвітитель Володимир Іванців передав у дар бібліотекам ЦБС понад 200 власних книжок.

Щороку під час проведення конкурсів читців творів Тараса Шевченка, Івана Франка, Василя Стуса він вручає свої книжки всім конкурсантам.

Надзвичайно ліричні, ніжні вірші поета. Довершеність перекладу з білоруської та російської зачаровує. Відчуваємо небайдужість і співпереживання людському горю, читаючи книгу спогадів очевидців “Голокіст”, яку видав і впорядкував В. Іванців. Дослідження літературного процесу на Бі-

лоцерківщині підсумувала збірка “Заспів на Пороссі”, упорядником і видавцем якої став письменник, та збірка есе, статей, рецензій, інтерв'ю “Подолання синдрому Гоголя”. Свідченням синівської любові до України, її історії та сянйинь стало літературно-художнє видання “Іван Мазепа “През шаблю маєм права”, у якому зібрано твори славного гетьмана-земляка, та у додатках — матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Іван Мазепа і українська державність”, яка проходила у Білій Церкві. Упорядник та редактор — В. Іванців.

Почінуваючи творчу спадщину І. Мазепи, неможливо применшити й значення праці В. Іванціва, який зібрав під однією палтуркою маніфест “Що ми за народ”, виглошений перед військом, “Думу ілі пісню”, в якій Іван Мазепа ратував за єдиномисліє між братами: “Жалься, Боже, України, Що не вкупі має сини...”, за вірність вітчизні. “Пісня про чайку-небогу”, що стала народною, належить перу Івана Мазепи-поета. Вправною рукою майстра написані “Псалма”. Листи І. Мазепи до коханої Мотрони Кочубеївни зібрано в розділі “Щасливі мої

письмена...” Про надзвичайну долю літературної спадщини І. Мазепи йдеться у статті Є. Пеленського, датованій 1943 роком. У заключному слові упорядник “Саду Мазепиних пісень” оглядає і характеризує літературний процес розвідки стосовно творчої спадщини Мазепи.

Перша книжка білоцерківського краєзнавчого літературознавства — збірка В. Іванціва “Подолання синдрому Гоголя”, яка заслуговує високої оцінки за подвижницьку працю автора у дослідженні літературного процесу Надроснянського краю. Значну частину книги присвячено дослідженню творчого шляху Віктора Міняйла, Андрія Гудими, Тетяни Шарової, Віктора Грабовського і Ніни Опанасенко. Низку публіцистичних і літературних матеріалів присвячено Іванові Мазепі, Тарасові Шевченку, Адамові Міцкевичу, Олександрові Пушкіну, Юрієві Будаю (Покосу), які були у Білій Церкві й описали наше місто в літературі. Стаття “Забуті обличчя” нагадує про славних краян: Оксану Чурко, Михайла Чалого, Бориса Познанського, Петра Лебединцева, Модеста Левицького, Мирослава Ірчана, Леоніда Болобана (Серговського), Василя Регініна, Ірину Шкаровську, Ісая Шкаровського, Ольгу Ленік, Марію Познанську.

Збірки поезій В. Іванціва “Русява Рось”, “Вернутися дощем”, “Трички-брички”, “Івангеліє від Іванціва” користуються великим попитом у читачів.

Людмила ДЕХТЯРЬОВА,
м. Київ

Почнемо з присвяти на честь Галини Сильвестрівни Севрук. Її творчість живить київське глиняне підґрунтя. На ньому побачив світ і Максиміліан Волошин. У цього видатного поета запозичуємо фрагмент поеми “Космос” для пані Галини.

Сузір'ями палаюче чоло
Із Хаосу постало і відбилось,
Немовби тінь
в безодні нижніх вод.
І розімкнулись
два безмежні ока:
Хай буде світ!
Два промені з очей
Навхрест зійшлись,
відбилися у безодні
Та склались
в доленосну гексаграму.
Німотні розімкнулися уста,
З них вилетіло
в простір віще слово.
Прокинулися мільйони
сплячих духів
У нижньому
та верхньому світах.
Те слово дало
перший поштовх серцю
Відтвореного в глині чоловіка.
І двійники,
небесний та земний,
Вологими ступнями
доторкнулись,
І нижній став Адамом,
бо Творець
Дав глині частку
власного сумління*.

Розповімо докладніше про шари столичної глини. На них спіраються артезіанські води. Тунелі столичного метро врзані в глиняну товщу, ровесницю юрських динозаврів. Коли під час будівництва її піднімають нагору — це свято для глиноманів. Глина свіжа, витримана, мов елітний коньяк. Хочеш — до рани прикладай, хочеш — ворожи на ній, хочеш — ліпи горщики або шедеври. Не дивно, що тут, на Кирилівських пагорбах, з'явилися перші в світі глиномани — трипільці. Рештки їхнього ліплення, якому понад 5 тисяч років, зібрав археолог Вікентій Хвойка, чим і прославив себе, київську глину та давню трипільську цивілізацію. Для порівняння: Гончарний квартал античних Афін з'явився значно пізніше, ніж Кирилівське поселення трипільців.

Тисячоліття промайнули, почалося заселення Подолу. Найстаріша з його вулиць — Гончарна. Звідти черепиця, глечики та горщики, миски з полумисками і найкращі макітри потрапляли до осель подільських господарів, а ті, якщо вірити Миколі Гоголю, усі були відьми.

Деякі твори сучасної кераміки можна побачити на біенале “Україна від Трипілья до сьогодні” завдяки організаційній потузі художника Олександра Мельника. На відкритті першого заходу 2004 р. відвідувачі зачаровувалися роботами заслуженої художниці України Галини Сильвестрівни Севрук.

Усю стіну холу перед виставковим залом Києво-Могилянської академії тоді прикрасили її вишуканими керамічними полотнами. То був справжній феєрверк керамізму, галерея образів козацької доби. Свіжо, по-новому подано характери: героїчні, кумедні, ліричні, войовничі, замріяні. Незвичною, дуже оригінальною була сама матерія образотворення, кераміка: немов чеканка по міді, наче різьба по дереву, мов колоритна мозаїка. А ще вишукано білосніжна подоба чи фаянсу, чи мармуру, яка так пакує керамічній скульптурі салонних пропорцій. Загалом — святковий карнавал. Cerama...

Зараз Галина Сильвестрівна на порозі 80-річчя. На прохання дати нову роботу на III біенале вона відгукнулася радо. Подала на вистав-

ПАНІ, З ЯКОЮ ГЛИНА «НА ВИ»

“Янгол” з циклу “Духовні пошуки”

ку неочікуваний олійний портрет Миколи Гоголя, молодого, з легкою загадковою усмішкою. За композицією він близький до портрета Алли Горської 1971 р. Гоголівська усмішка була притягальною, й у глядачів виникло багато запитань. За відповідями ми завітали до авторки в гості.

На білих стінах — живописні та керамічні твори. Вони, як і сама господиня, генерують чудову, немов збагачену озоном, енергетику. Одразу віриш, що людина перебуває в злагоді з Космосом. Отже, чому олійний портрет Гоголя, а не керамічний? Кажуть же, що народилася Галина Сильвестрівна зі шматочком київської глини в кулачці.

Сміється й зауважує, що в Самарканді, де народилася 1929 р., такої глини немає. Мабуть, тому часом “зривається на живопис”. Та й за дипломом вона живописець. Глинка (так ніжно називає що обрали Всевишнім матерію) прийшла згодом, як неминуча доля. Батьки — українці, і змогли 1930 р. повернутися на Батьківщину.

І тато, і мама до мистецтва причетні. Із Григоровичів-Барських — мама. Першим головним архітектором Києва був Василь Григорович, якого вважають фундатором українського бароко. Впроваджував його, будуючи численні церкви — Покровський собор, церкву Миколи Набережного. Спорудив подільський водогрій “Самсон з левом”. Дідусь пані Галини — відомий адвокат дорадянського Києва, вигравши гучну справу Бейліса, отримав від єврейської громади подяку — раритетну Біблію. Ілюстрації Густава Доре стали згодом для Галини першим поштовхом на шляху мистецтва.

У 20-ті батько відіслав доньку до Середньої Азії. Туди ж із Ленінграда відрадили старшокурсника-архітектора Сильвестра Севрука, українця польського походження. Молоде подружжя невдовзі повернулося в Україну. Столичний Харків тоді бурхливо розбудовувався й потребував архітекторів. Тамтешній стадіон архітектора Севрука працює досі.

Коли Галина отримала диплом, відчула себе на роздоріжжі. Могла працювати в Художньому фонді, але його “совковий” режим зі згвалтованим творчим простором — не для неї, так само, як і викладання в художній школі. Мала гени архітекторів від обох батьків, але про власний талант не здогадувалася.

Та доля знала й пильнувала. Вона “випадково” привела до студії Степана Андрійовича Кириченка. Був тоді єдиним в Україні мозаїстом, мав високофахову освіту, набув у Москві. Почула від нього: “Ти

— монументаліст. Роби мозаїчне панно, я допомагатиму. Майстерня цілком твоя, коли буду у відражденні. Швиденько готуй ескіз. Кольоровий мармур, кварцити, скло, керамічні відливки — все твоє”.

Вирішила створити мозаїчний портрет Лесі Українки як героїні неперевершеної “Лісової пісні”.

Працювала натхненно, відпочивала, милуючись краєвидами Лаври — майстерня була на її території. Згодом, коли стане досвідченим керамістом, прикрасить музей Лесі Українки іншими панно: “Мавка та Лукаш”, “Перелесник та Русалочка”, портрет молодої Лесі. Кераміку збагатила елементами мозаїки, небувалим колоритом та пластикой соплічаних перелівів. На це пішли роки, а до того...

Чергова “випадковість” — і Галина Сильвестрівна почала працювати в керамічній майстерні архітекторів. Привітні знавці народного гончарства, печі для випалювання і повне незнання тонкощів роботи у жанрі художньої кераміки. Але талант треба розвивати. Де, у кого вчитися?

Наступна “випадковість” — знайомство з Іваном Марчуком. Він показав їй власні керамічні вироби — “нехай навчиться, що є справжня кераміка”. Пані Галина впевнилася, що в руках справжнього майстра ліплення здатне перетворюватися на взірець високого мистецтва. І хоч була доба догматів соцреалізму, вона почала шукати інші ідеї та виразну оригінальну форму їхнього втілення. Часточка іронії стала невід'ємною в її творах.

Галина Севрук ішла етапами розвитку мистецтва на теренах України: гігантський крок — трипільська культура, мистецтво скіфів, давньослов'янське мистецтво. Народилися керамічні грифони, психоронці, дракони, фенікси. Прихильники похмурого фаталізму в захваті від панно з неминучою “Совою-долею”.

Мисткиня збагнула, що дохристиянські слов'янські боги — символи-обереги природних стихій. Її Десна — чи то русалка, чи то княжна, а може, примхлива гра води. Намить застигла глиною, і знов потече водою. Енергетично потужна

постать Березини спонукає небайдужого глядача вступити в мистецьку гру. І вже його уява ліпить “богиню”, нарощуючи символи праслов'янського міфічного субстрату, що сягає Кам'яної доби. Іноді міфологічних персонажів сприймаємо прохідними, банальними, але не в неї.

Наступний крок — у християнський простір Київського князівства з його героями, святинами, доленосними подіями. Невдач не було, що засвідчували успіхи на виставках, вернісажах. Вона створила потужне панно “Місто на семи пагорбах” (готель “Турист”, 1986—87 рр.). Зібрала, мов на соборне свято, родину княгині Ольги (сама

княгиня — на Київському престолі), фундаторів слави Печерської лаври, перші ушлявлені церкви Києва. Бачимо тут торгових гостей з усього світу, бойову княжу дружину. У центрі “дуб зелений” — священне дерево слов'ян.

Окрема яскрава перлина — ще чотири панно: Ярослав Мудрий та три його доньки. Художниця наділила Анну, Анастасію та Єлисавету рисами зовнішньої та духовної краси слов'янського жіноцтва. Але найбільшою силою віє від образу князя, батька не лише власним донькам, а й усій країні. Тут немає штампу заїждженої “княжої величі”, лише глибока зосередженість та дієва воля. Тому бачимо тонке, майже аскетичне й водночас дуже людяне обличчя.

Галина Сильвестрівна і з себе виліплювала свідому українку. Навіть склала визначення: хто має етнічну належність до української нації — ще не українець. Стаєш ним, якщо усвідомив себе відповідальною частиною дуже гармонійного світу української землі з її благодатною та безперечною історією духовних та мистецьких набутоків. Мова передусім українська, а знай, скільки можеш, бо кожна — скарб.

Самоукраїнізація пані Галини почалась одразу після навчання. Студенткою вже горіла бажанням “творити на благо народу”. Але що воно, той народ? Російськомовне місто, яке годує україномовне село. Вона, українка, навіть власної мови не знає, не кажучи про справжню історію. Де взяти реальну, а не сфальшовану подану в інституті?

Такими проблемами переймалось тоді чимало творчої молоді, бо надійшла пора шістдесятників. Один із київських клубів так і називався: “Клуб творчої молоді”. Саме там опинилася Галина Севрук, а поруч Алла Горська, Людмила Семікіна, Лесь Танюк, В'ячеслав Чорновіл. Засновника гурту Івана Світличного згадає як людину-диво, що вся світилась ізсередини величезною любов'ю до України. Він возив молоді в “етнологічні експедиції”. У селах найбільш вражав закріпачений стан колгоспника з каторжними умовами праці. Та українська мова лунала. Насичувалась нею, і якось почула, випадково зустрівши колишнього однокурника: “Чо з тобою? Была человек как человек, и вдруг перешла на украинский язык. Маскарад какой-то”.

Але схожі люди вже залишалися поза її світом. У хрущовську “відлигу” випустили з таборів чимало політв'язнів. Світличний знайомив з ними, і вони ставали її друзями. Бігла на лекції Брайчевського з історії України, брала в Григорія Кочура літературу про Хвилювання, Підмогильного — відкривала для себе “розстріляне відродження” і сподівалась на нове відродження України. Мала вже власну невеличку майстерню, готувалась до вступу до Спілки художників. Та майбутнє обернулось новими таборами й репресіями. Галину Сильвестрівну виключають зі списку кандидатів до Спілки, а її подруга Алла Горська зазнала репресій “за повного програму”. Галині, щоб якось дістатися до забороненої майстерні й працювати, доводилося давати двірникам хабарі чудовою керамікою. Вона почала тематику, але згори отримала вердикт: “Які козаки? Насправді такого не було. А якщо й могло бути — нашу радянську дійсність це не цікавить”.

Тож “пішла в підпілля”, бо зупинитись перед козацьким історичним простором було несила. Талант митця народжував речі, які

“Ярослав Мудрий”

ставали зразками в світі кераміки, їх брали на виставки, відзначали нагородами та дипломами вже за межами України. Мисткиня шанує своє лауреатство премій імені Андрія Шептицького та Василя Стуса.

Пані Галині додає стійкості невичерпне почуття гумору. Створила 12 панно циклу “Знаки зоряного неба” (1970—78 рр.). Греко-єгипетські персонажі традиційних знаків зодіаку трансформовано в суб'єкти українського колориту.

Про портрет Гоголя пані Галина пояснила: “Надзвичайно цінну його твори про Україну. На моєму полотні обличчя оточує саме гоголівський розлив Дніпра, який жодного читача не залишає байдужим. А згорблена стареча фігура, на яку спрямована іронія його усмішки, — наша живуча “чорна жаба”. Щоб викоренити її з національного менталітету, треба ще багато працювати”.

Галина Сильвестрівна Севрук вірить, що майбутнє у двох її онуків. Заради цього не продає роботи, хоч побут її аскетичний. Напади ревматизму перешкоджають спілкуватися з улюбленою глиною. Пише спогади.

Не хотілося завершити мінором, але... Прихильники “євромонту” вже зруйнували чудове панно “Весна” в готелі “Золотий Колос” (1981 р.) — новаторський твір у кераміці. Що на черзі? Не подобається — демонтуйте й перенесіть на нове місце, як у недосяжній Європі роблять. Є колекціонери, для яких навіть шматочок панно “Від Севрук” — чималий скарб. То чи хочете ви в Європу?..

*Авторизований переклад з російської Л. Дехтярьової.

Тетяна ПІВДЕННА

Останній місяць вагітності дався мені важко. Аморфна та безпорадна, я сиділа у своїй порожній квартирі, поруч із телефоном, і не могла навіть змусити себе випрасувати пелюшки. Синку, що я скажу, коли ти запитаєш: “Де татко?” Твій батько залишив після себе шквал всепоглинаючої пристрасті та мізерно-гнітючої побутової істерії. І мене — щасливу, бо вагітну. Тобто нас. Тебе, бо ти вже існував, запрограмований на такого, яким ти є, — точна копія мого непутячого кохання, тільки не чорнява, а біла. Добрий знак.

До пологового будинку я потрапила з останніми потугами. У день твого народження, 13 числа, я вирушила ставити штамп на своє направлення на пологи. І не дійшла: ти поспішав до мене. У швидкій мене ляля. Не могла уявити, що з жінками, які народжують, так грубо поводяться — наче в колонії. Наче діємо ми злим умислом, щоб спричинити зміни лікарів незручності. Ти приїхала до них по допомогу, себе не тямлячи від болю, а вони тобі: “Не скигліть, ми й так знаємо, що вам погано”. А в моєму екстремному випадку мене мало не побили. Але ти не довго мучив мене — все було дуже болісно, із сильними розривами, але блискавично швидко. І коли тебе принесли до мене у ліжко, ти чомусь усміхався.

А потім почалися пригоди. Тебе відірвали від моїх набряклих грудей, бо в палатах не було місця, і десь зачинили. А я валялася в коридорі, як вивернутий мішок. Щоправда, незважаючи на заборону лікарів, таки піднялася і пішла тебе шукати. Пологовий будинок — якесь страшнувате місце, на кшталт концтабору. Жінки, хитаючись на нестихких ногах, але з дітьми на руках, тиняються коридором у закривавленому шматті. Вуха різке дитячий крик. Господи, який то був жах для мене... Наймолодша в родині, я ніколи близька не бачила новонароджених і не знала, як до кісток пробирає дитячий плач. Уже вдома, коли ми лишилися вдвох, він доводив мене до відчаю, що кожевілья, паралізував, пробуджував якусь хворобливу агресію...

Де ж те материнське чуття, яке мало б підказувати мені, що робити? Ось купа книжок про немовлят, та нащо вони, коли ти кричиш, а я не здатна нічого зробити!? Але це було потім, поки що я мріяла про зустріч із тобою. Ти мені дуже сподобався, синку. І я була щаслива.

Того дня я тебе так і не знайшла. Пізніше прийшли медсестри і показали, де ти. Ми з товаришками вирушили дивитися на вас, дітей. На підході я “відключила серце”. Врешті-решт, ти здоровий, чи принаймні відносно, а ось крихітки в барока-

Фото Олесь Дмитренко

МИ ТІЛЬКИ ВДВОХ, СИНУ

Розповідь матері-одиначки

мерах. Знаходжу тебе — бідний, весь червоний, ти судомно звивався, відчутно було, що ти самотній, що тобі страшно, що ти чекаєш на мене... Та нас виштовхали в ший.

Скільки разів я ще буду безпорадною перед людьми, що можуть скривдити тебе й мене, синку! Будь-яка жінка безпорадна, як свята Марія перед світом, у який випускає дитя. Суспільство так чи інак розпинає в людині живу істоту, а поза суспільством вижити неможливо.

Моїм молоком ти харчувався недовго. Мій організм виявився надто слабким, щоб витримати важкий період без сильнотворних ліків, і мені заборонили годувати. Так розпочалася довга грошова яма, до якої ми потрапили. Пачка найдешевшого харчування — 20 грн. Янукович догосподарювався до таких цін на найважливіші продукти харчування, що прислів'я “Влітку голодною смертю не помре навіть лінивий” було неактуальне. Мої соціальні виплати застрягли десь у купі нікчемних па-

пірців. Аби не родичі, друзі, сусіди — ми не вижили б.

Після пологового будинку для мене розпочалася мука безсоння. Ти кричиш — я ношу тебе на руках. День і ніч, день і ніч, день і ніч. Так минуло три місяці. Потім усе як рукою зняло — стравохід сформувався. Моя нервова система підірвана. Без кави не можу кроку ступити. Мене мучать страхіття й невротизм. Не відчуваю того безмірного щастя, про яке пишуть у книжках. Починаю розуміти, що жінка ледь не з народження має гартуватися і робити вправи на витривалість. Бо робота так званої “молодої мами” — робота вантажника, монотонна і фізично виснажлива. Я ж ніколи не була спортивною: підняти по сходах візка з тобою, додатково завантаженого продуктами і памперсами, повезти тебе в поліклініку, загойдати на ніч, коли ти вже важиш 15 кілограмів — для цього треба мати неабияку силу. А як в інших жінок, Святий дух їх носить? Виходить, у мені його малувато...

“Нічого кращого немає, як тая мати молодая з своїм дитятчком малим”.

Т. Шевченко

Але ти — нівроку, рожевий, гарний, якимось сам зробив усе — сів, сказав “мама”, зіп'явся на ніжки, пішов. Я вже, на жаль, розумію, що не зможу вповні розділити твоє дитинство, бо в мене сила-силенна справ. І всі вони невідкладні. Доцить надворі. Тож залишаю тебе у ліжечку і з завмираючим серцем мчу до супермаркету — по дитяче харчування. І там я — “хамло”, бо штовхаюся, кричу в черзі, що дуже поспішаю, та чому — нікому ніколи! — нема до цього діла! І на базарі з візком важкувато. На когось найдеш — почувеш лайку. І я зриваюся на тебе. Потім мучить сумління. Ну як так можна! Та рік тому, коли б мені хтось сказав, що я ось так буду поводитися з тобою, покрикуючи, — я розсміялася б. Тримайся, тримайся!

А ти заявляєш про себе своєю вже вималюваною природою, владною маскулінністю, перед якою я схиляюсь як жінка, і просиш захисту ніжною слабкістю. Бачу твою рідкозубу усмішку та білий чуб і радію, радію тобі, синку! Твоя ранкова усмішка, твої рученята, що вже зібрали пірамідку, гортають книжки, будують щось із кубиків. Твої обійми, твоє чисте, ніжне серце. Не сплюндрувати його, не зламати тебе, не з'валтувати своїми дорослими проблемами твою первинну любов, дану мені Богом!

Ось з'являється на порозі твій батько. Вирішив на тебе подивитися. Виштовхую його, сказавши кілька дуже російських слів. А квіти, що він приніс, віддаю сусідці. Я вже пізнала ціну життя — свого й твого, синку. І непотребом не забрудню твоєї долі. Я змінилася, стала різкою, судити людей почала суворіше. Хтось лідерство здравив мене у тяжку хвилину, хтось, жертвуючи собою, віддавав свої сили, речі, гроші... А як же заповідь “не суди”? Не знаю. Але перебороти себе не можу — стала вибагливішою у спілкуванні. Хоч раніше була схильна виправдовувати злих людей їхньою тяжкою долею. Як у Булгакова: “Немає людей поганих, є люди нещасні”.

Певно, що людина дорослішає, коли в неї з'являються діти. Особливо самотня жінка. Та, синку, хай тебе це не обходить. Люби людей, люби цей світ! Не закривай зарано своє серце!

Котик, песик, півник, жирафа — персонажі книжок, що їх тобі читаю. Вони мені й снитися починають. Із твоїм синім слонем у думках я засинаю. У серці щось щемить — тепле і тривожне водночас. Я засинаю на п'ять годин, щоб розпочати свій день у твоїх обіймах. Заради цього варто жити, хоч змісту цього життя, яке, тепер знаю, так не легко дається, нам поки що не пізнати. Але я люблю тебе — це головне.

Далі буде.

СУТО ПОЛТАВСЬКІ ПРИКМЕТИ

Петро ЖАБОТИНСЬКИЙ,
селище Нові Санжари,
Полтавської обл.

Є прикмети, які побутують у всій країні, а то й у всьому світі. Полтавські журналісти вирішили зібрати суто свої, місцеві.

Найбільше прикмет у місті над Ворсклою, безумовно, пов'язано з Білою альтанкою — своєрідною візитівкою Полтави. В обласному центрі жодне весілля не обходиться без фотографування біля Ротонди дружби народів, як офіційно називають альтанку. Ставати тут “під об'єктив” до одруження не заведено — стверджують, що тоді весілля не відбудеться. А ще молодятам за будь-якої погоди в день реєстрації шлюбу треба тричі обійти навколо Корпусного саду. Така мандрівка, кажуть, приводить до щастя.

Молоді люди зазвичай призначають побачення саме в Корпусному саду. Одні переконані, що це неодмінна гарантія подальшої щасливої долі. Інші обирають це місце для randevu з прозаїчнішої причини: якщо той, кому призначено побачення, не прийде, то неважко знайти заміну, бо тут завжди людно.

А ще в Полтаві існує неписаний закон для тих, хто не вперше стає на весільний рушник. Не можна вдруге подавати заяву до того ж РАГСу чи вінчатися в тій самій церкві, що й при першому одруженні.

Студентська молодь теж собі прикмет навігадувала. Вважають, що будь-який пам'ятник, який має форму кулі, обов'язково принесе успіх на іспиті — досить тільки торкнутися. Наприклад, студенти кооперативного університету переконані, що тільки тоді “пронесе” на іспиті, коли перед ним потерти пам'ятний знак “Полтава”, встановлений на Каштановій алеї. Студентам технічного університету нічого іншого не залишається, як зайти до пам'ятника Келіну і потримати за хвіст бронзового лева. Допомагає... Той бідолашний хвіст настільки затертий, що аж виблискує на сонці.

Чимало прикмет пов'язано з грошима. Щоб вони водилися в гаманцях, полтавці частенько трясуть монетами в кишені на місяць, що прибуває. Представниці прекрасної половини людства під час перебування за святковим столом ніколи не ставлять сумочку на підлогу, а тримають на колінах. Кажуть, якщо поставиш на підлогу, то в сумочці гроші не “осідатимуть”.

Багато прикмет вигадали автомобілісти. Розкажемо про одну. Знаєте, чому юнаки їздять на чистеньких авто? А тому, що коли приїхати на побачення брудною машиною, то... на кілька місяців доведеться забути про секс.

Що не місто, то й прикмети. У Комсомольську, наприклад, позаторік з'явився оригінальний пам'ятник бабусі, що продає на вулиці соняшникове насіння. Тепер щодня зранку сюди заїздять торговці. Досить постояти біля бабусі хвилину — велика виручка того дня гарантована. Тільки приходити до пам'ятника треба не коли заманеться — неодмінно до сходу сонця.

За офіційною статистикою, 12 % дітей в Україні народжують і 11 % виховують матері-одиначки. Лише у столиці майже 24 тисячі жінок, які виховують дітей самотужки. Законодавство передбачає деякі пільги цій категорії населення. Наприклад, одинокі матері мають право на додаткову соціальну відпустку (7 і 14 днів). Матерям-одиначкам, які виховують дитину віком до 14 років, заборонено знижувати заробітну плату, відмовляти в прийомі на роботу (в разі відмови роботодавця має повідомити причини

МАТЕРИНСЬКА ЛЮБОВ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

відмови письмово і таку відмову можна оскаржити у суді). Не можна також звільняти одиноких матерів, які виховують дітей віком до 14 років, окрім випадків повної ліквідації підприємства. У такому разі роботодавець повинен працевлаштувати жінку. На матерів, які самі виховують дітей, поширюються норми, передба-

чені загалом для жінок з дітьми, — заборона залучати до роботи в нічний час, вагітних та жінок з дітьми віком до трьох років не можна посилати у відрядження і залучати до надурочних робіт та робіт у вихідні.

За словами правників, залишатися матір'ю-одиначкою вигідно з матеріальної точки зору. За-

міжні жінки від держави отримують меншу грошову допомогу на дитину, аніж ті, хто виховує дітей самотужки. Фінансовий бік питання регулює Закон України “Про державну допомогу сім'ям з дітьми” та Закон України “Про державний бюджет України”.

Однак хоч би що говорили юристи, дітей бажано виховувати в повних сім'ях, адже лише там маля зможе отримати тепло та любов і мами, і тата.

Підготувала
Олена ШУЛЬГА

ПАМ'ЯТЬ ПРО КОРІННЯ ДУХОВНОСТІ

Емма ШАПОВАЛОВА,
кандидат філологічних наук,
голова товариства “Просвіта”
м. Новомосковська
Дніпропетровської обл.

Тільки живе коріння дає пишну крону. Таким корінням культури у Новомосковську було товариство “Просвіта”.

У Дніпропетровську почало діяти “Катеринославське літературно-артистичне товариство “Просвіта”, яке очолювали видатні особистості: дослідник козацтва професор Дмитро Яворницький, меценат, власник “Українського дому” Володимир Хрінніков, директор комерційного училища професор Антін Синявський, поет Василь Біднов та інші. Про історію “Просвіти” Січеславського краю розповідає письменник, довголітній голова Дніпропетровського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Володимир Заремба у книжці “Живе слово”.

Центром діяльності “Просвіти” у Новомосковську у тридцять роки була Воронівка (мікрорайон Новомосковська), залізнична станція та Решкут. До речі, про історію Воронівки розповідають “Легенди та бувальщини Присамар’я”, що їх зібрав історичний музей та упорядкувала Надія Тульбацева.

Легенда розповідає історію походження назви “Воронівка”. На цьому кутку в давнину були хутори, де селилися козаки, яких цариця прогнала із Січі. До січовиків вона обов’язково підселяла поміщиків з Московії. Так з’явився землевласник Воронов, якому Катерина жалувала наділ на Присамар’ї. Поступово пан скупив більшість козацьких земель і заснував свій кут — Воронівку. На Воронівці у нього був парк зі звіринцем.

Інша легенда свідчить, що в окрузі була цілюща вода і райська земля, дуже багато птахів, зокрема ворон (гав). Тому цей кут і назвали Воронівкою.

Духовна цінність Воронівки — церква Успіння Божої Матері. Про це розповідає у дослідженнях Феодосій Макаревський та Анатолій Джусов у книжці “Історія Новомосковська”.

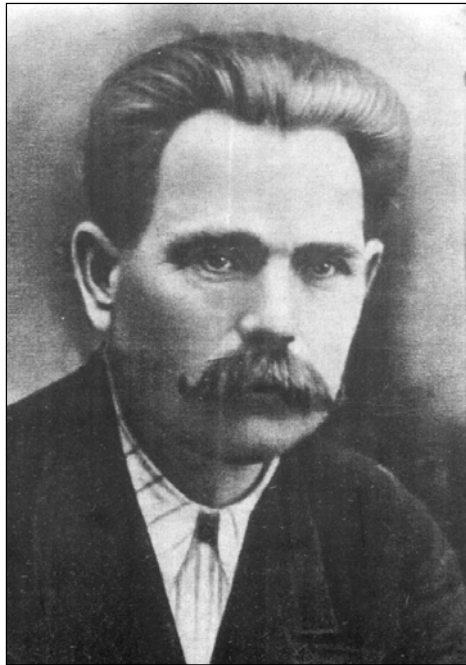
1871 року поселенці Воронівки почали клопотатися про будівництво церкви. Храм спорудили на кошти священика Кирила Тарловського (його будиночок зберігся у Новомосковську, але він занедбаний). Докладали свої кошти прихожани, капітан А. Є. Чернявський, майор Є. Ченіга. 1871 року церкву освятили.

Під час боротьби з релігією храм зруйнували комуністи (1940 року), цінності розграбували. Кажуть, тут була ікона, яку привіз із Афонської гори Григорій Полушко. Старожити розповідають, що у церкві були давні погребіння козаків зі зброєю, прикрашеною коштовним камінням.

У 1960—1970 роках на цьому місці збудували технічне училище. А. Джусов нагадує заповіт Реріха: на місці храму нічого не повинно стояти. Радянська влада вчинила великий гріх.

У Новомосковському повіті діяли філії, як зафіксовано у Довіднику за 1908 рік: у Дмухайлівці, Кам’янці, Мануйлівці, Петриківці, Підгородньому, Перещепині та Новомосковську. Товариство мало секції: бібліотечну, драматичну, музичну. Виокремлюється робота самодіяльних театральних труп та музикантів. У цих колективах Воронівської “Просвіти” активну участь брали члени родини Бровченків. Про це свідчать старі світлини та спогади ще живих учасників театральної трупи просвітян: Марії Никифорівни Щербини, Парасковії Харитонівни Бровченко та мешканців міста І. Головатого та Б. Коваленка.

Центром театральної та музичної діяльності “Просвіти” був музичний гурток при Новомосковській залізниці. Про це

Харитон Петрович Бровченко

розповідає мешканець Новомосковська І. Головатий: “Співав та грав на скрипці Харитон Бровченко”.

Біля залізниці була невелика цегляна будівля. Сюди приходила молодь з усього міста, проводили танцювальні вечори під музику талановитої родини Бровченків та музичного гуртка”.

Працював у клубі дружний, відданий мистецтву драматичний колектив. Очолювали його Пилип Спіридонов та Павло Остроухов. При драмгуртку був танцювальний і хоровий колективи, оркестр народних інструментів.

Усі знали гумориста Івана Шокала та його доньку Лілю, Василя Безродного та Івана Савича Гаруса з його скрипкою, Сергія Пшенничого, Григорія Мірошніченка, Івана Гайдука, Олександра Бідаша, Уласа та Олену Кошових, родину Бровченків.

Приходили в гурток цілими сім’ями. Іван Шокало — з дружиною і дітьми. Він був прекрасним вихователем молодих.

Скільки талантів об’єднало товариство “Просвіта”! Виступали у будинку культури (його нині зруйнували), їздили по селах і там створювали драмгуртки. Навіть у роки німецької окупації працював український самодіяльний драматичний театр, який розташовувався у будівлі колишньої швейної майстерні (поруч із нинішнім пам’ятником Шевченкові). Директором театру був Олександр Ільєцький, а режисером і ведучою — Віра Бережна, професійна артистка.

Іван Головатий був помічником художника-декоратора. Вистави проходили при світлі свічок у переповненому залі.

Музичний гурток ім. “Осоавіахіму” станції Новомосковськ

Іван Головатий, Парасковія Бровченко, Марія Щербина згадують, що у післявоєнний час центром культури в Новомосковську був театр ім. Тараса Шевченка на вулиці Радянській. Тут звучали срібні голоси співачок-самородків: Надії Головки, Ганни Гайдук, Дарини Петухової, Леоніда Полтавця, Леоніда Мальованого. Незабутні дуети Дмитра Антоновича Корнієнка і Кліма Михайловича Карпенка, акомпанував їм на баяні Микола Харитонович Бровченко. Центр і будинок культури зруйнували, а побудували заводський клуб імені Кірова. Місто залишилось без приміщення театру і драматичного колективу.

Прикро, що зараз у клубі Кірова оселилася релігійна община не українського походження. Будинок занедбаний, потребує капітального ремонту.

Згадують очевидці про минуле з ностальгією, бо не зберегли того, що було духовним надбанням у довоєнний час, бо нікуди піти і подивитися виставу. Куди не глянь — “пітейні заведення”, де музика у ритмі африканських тамтамів, ігрові автомати та бари, які розбещують молодь. А колись молодь ходила в бібліотеку товариства “Просвіта”, тут влаштовували літературні читання.

Розглядаємо стару світліну, на якій написано: “Муз. гурток ім. “Осоавіахіму”, станція Новомосковськ, 1934 рік”. На світліні колектив струнного оркестру, в центрі зі скрипкою — Харитон Петрович Бровченко, ліворуч Іван Дробаха, поруч його дружина Софія з гітарою, сидять з гітарами сестри Олена і Зоя Гриніни, Поліна Сидорова, праворуч з балалайкою Пилип Маркович Спіридонов. У військовій формі представник “Осоавіахіму”.

При залізниці була лікарня, головним лікарем працював Макар Олексійович

Парасковія Харитонівна Бровченко
у ролі Наталки-Полтавки

Люди були змучені важкою працею і голодоморами, війною і повоевними руйнуваннями, напівголодні, в чоботях і кужайках, але не втрачали духовності, любові до справжньої музики, до народної пісні.

Парасковія Бровченко згадує, як у роки війни молодь збиралася гуртом, Іван Кутувий роздавав листівки. Щоб німці нічого не запідозрили, приходив Харитон Петрович Бровченко і грав на скрипці, дівчата співали. Юнаки всі пішли на фронт, багато з них не повернулися. Німці вистежили молодь Воронівки і вивезли до Німеччини.

Ось що розповідає Б. Коваленко: “Перебираючи архіви, що залишилися після смерті рідних, знайшов фотографію, датовану 1930 роком. Лише одну людину на фото знав. Це моя мама. А інші? Хто вони? Почалися пошуки”. Б. Коваленко дізнався, що на фото самодіяльна трупа акторів Воронівської “Просвіти” міста Новомосковська в останні місяці свого існування. 1931 року “українізація” України згорнулася, почалося тотальне полювання на націонал-комуністів, будь-яку просвітницьку діяльність заборонили.

На Воронівці жила родина Лілицьких. Саме в їхньому млині, перебудованому під клуб після експропріації, і розташовувалася “Просвіта”. Сюди після сільськогосподарських робіт приходили навчатися грамоти дорослі й діти. Тут дивилися вистави театру.

П’єси ставили українською мовою. Просвітяни були осередком української культури.

Лазар Каганович і його “команда” виявляли активних, свідомих українців, яких потім звинувачували в українському буржуазному націоналізмі й переслідували. “Просвіту” заборонили, реквізит і костюми театру зникли безслідно.

Сьогодні товариство “Просвіта”, відроджене 1989 року, продовжує традиції своїх земляків. Але такої активності, такого захоплення класичною драматургією, народною інструментальною музикою, як у роки молодості Бровченків, звичайно, немає.

“Просвіта” завжди була авангардом усього українського. Упорядковуючи книжку “Сузір’я талантів родини Бровченків”, просвітяни прагнули зберегти пам’ять про коріння духовності.

“За минулі два роки Україна не наблизилась до освоєння своїх родовищ ні на крок”.

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

— Урядові програми щодо освоєння вуглеводневих ресурсів Чорного й Азовського морів не знайшли належного втілення через низку організаційних, фінансових, кадрових та технічних причин, — відзначив Роман Яремійчук. — Не можна очікувати значних результатів збільшення видобутку нафти й газу, коли за дев'ять років затверджені урядом програми профінансовано заледве на 10 %. Україна виявилася у ситуації людини, що сидить на мішку з золотом і вмирає з голоду. Чим далі будемо відтягувати освоєння власних морських родовищ, тим більше над країною затягуватиметься зашморг енергетичної залежності.

Наші пропозиції мають на меті звернути увагу всієї вертикалі влади від Президента, уряду, Верховної Ради України та загалу на нагальні потреби якнайшвидше прийняти державні ухвали, що можуть і повинні реально розбудувати енергетичну незалежність нашої держави. Адже світова практика багата прикладами, коли ресурси служать країні або можливості держави втрачаються через відсутність відповідних скоординованих рішень і політичної волі.

У запропонованому проекті стисло викладено основний вектор шляху, який має пройти Україна у найкоротші строки, щоб назавжди позбутися енергетичної залежності. Ось виклад пропозицій фахівців.

Головні причини незадовільного розвитку сировинної бази нафтогазової галузі в українському секторі Азовського та Чорного морів у тому, що нема чіткої й послідовної державної політики освоєння родовищ вуглеводневих ресурсів акваторії Азовського та Чорного морів. Збільшення власного видобутку нафти і газу з морських родовищ не визнано ані пріоритетом, ані одним із реальних шляхів гарантування національної безпеки в енергетичному секторі.

Облаштування морських родовищ потребує значних інвестицій. Лише щодо перспективного Суботинського родовища з надвисоким потенціалом видобутку 65 млн тонн нафти (а ще ж і газу з газоконденсатом) потрібно 6—8 млрд дол. Осільки державна програма не спрацьовує, немає сталого фінансування за рахунок бюджетних коштів і за рахунок коштів підприємств НАК “Нафтогаз України”, бо її підрозділи, зокрема ДАТ “Чорноморнафтогаз”, за десятиріччя на практиці показали неспроможність ефективно інвестувати і виконувати функції генерального замовника масштабних геологорозвідувальних та експлуатаційних робіт. Нема й чітких, прозорих та гарантованих механізмів залучення зовнішніх інвестицій

Бракує структури для науково-технологічного супроводу робіт такого масштабу. Крім ТОВ “Інститут ШЕЛЬФ” інші наукові заклади виконують лише окремі етапи досліджень (Інститут УкрДГРІ, ДК “Науканафтогаз”, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу). Тому потрібно у стислі строки сформуувати і визначити головну наукову та проектну організацію для цієї мети.

Безумовно, першочерговий проект, який здатний подвоїти

СТОЛІТТЯ НАШОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ — РЕАЛЬНІСТЬ

Пропозиції прискорення розробки нафтогазових родовищ українського шельфу Чорного й акваторії Азовського морів подала Президентові та уряду України група фахівців під керівництвом лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки за 2007 рік, професора Романа ЯРЕМІЙЧУКА, декана спільного факультету нафтогазових технологій Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу та Національної академії природоохоронного і курортного будівництва (Сімферополь).

Програми, які розглянув уряд України 1996 та 2007 рр., потенційні запаси нафти і газу тут оцінюють від 1,5 до 3,0 млрд тонн умовного палива. Фактично це сторічний обсяг потреб економіки України в нафті й газі, який може бути запорукою енергетичної незалежності та безпеки країни.

водночас зі збереженням державного контролю у цьому стратегічному секторі, а також внутрішньої міжгалузевої координації.

Досі в Україні немає виробництва обладнання для прискореного освоєння цих ресурсів — підводного обладнання, устаткування для буріння горизонтальних свердловин, стаціонарних бурових платформ, самопідйомних та напівзатонуваних бурових установок, кораблів для буріння свердловин у глибоководній частині Чорного моря, трубоукладочних барж, гідротехнічних споруд. Не вистачає супутньої техніки для прокладання морських трубопроводів, кораблів супроводу буріння та експлуатації свердловин, авіації. Жодного разу належно не розглядали питання кадрового забезпечення таких масштабних робіт. А для прискореного освоєння ресурсів лише у східній частині шельфу Чорного моря слід якнайшвидше виконати тривимірні сейсмічні дослідження, для здійснення яких в Україні немає ні коштів, ні власного обладнання. Між тим, такі дослідження дають змогу вчетверо скоротити обсяг розвідувального буріння. Для виконання цих робіт треба також врахувати вимоги до захисту навколишнього середовища, беручи до уваги й те, що цей регіон сейсмічно активний. Будь-яке ослаблення екологічних вимог може завдати непоправної шкоди басейну Чорного й Азовського морів.

власний видобуток нафти в Україні, — розробка Суботинського родовища. Облаштування інших структур східного шельфу могло б довести видобування нафти до кількох десятків мільйонів тонн за рік.

Тут постає низка проблемних питань, які можна вважати другоплановими. Розробку зазначеного родовища та інших нових багатопластових родовищ у цій зоні слід здійснювати горизонтальними свердловинами, що майже вчетверо зменшить потрібну кількість експлуатаційних свердловин на кожен продуктивний горизонт (зі 100 до 25), а також скоротить на третину термін розробки родовища і на чверть збільшить коефіцієнт нафтовилучення з пласта.

Сучасні технології буріння горизонтальних свердловин стали надбанням світових нафтовидобувних компаній, і понад 60 % експлуатаційних свердловин у світі прокладають у горизонтальному виконанні. Проте в Україні нема обладнання та власних технологій для буріння горизонтальних свердловин не лише на морі, а й на суші. У Росії сьогодні, наприклад, прийнято рішення про імпорт передових технологій, які не мають аналогів у державі.

В Україні на закупівлю бурового обладнання і технологій західних компаній кошти майже не спрямовують, а власні дослідження зведено до нуля, і НАК “Нафтогаз України” їх не фінансує.

Нині повністю припинено фінансування наукових і прикладних досліджень в галузі буріння свердловин — найбільш капіталомістких виробництв, а відставання від західних компаній сягає півстоліття.

Ще одна масштабна проблема, яку треба розв’язати на наступному етапі після освоєння шельфових ресурсів, — розробка глибоководних вуглеводневих ресурсів Чорного моря зі структур, розташованих дугою від Керченської протоки до гирла Дунаю.

Розвідка й облаштування глибоководних ділянок удвічі більш капіталомістка порівняно з роботами на шельфі. В Україні для цього нема фінансів, техніки, технологій. Випереджувальні роботи з інформаційного забезпечення, з перефільювання вітчизняного виробництва на випуск вкрай потрібних засобів і обладнання також не проводять. Залучення до цих робіт компанії “Vanco Ltd”, яка не володіє сучасними технологіями, обладнанням, персоналом, але перемогла в тендерному доборі 2006 р., інших зарубіжних компаній теж завдало непоправної шкоди нашій державі, бо відсторонення її від виконання робіт — велика проблема.

За минулі два роки Україна не наблизилась до освоєння глибоководної частини своїх потенційних родовищ ні на крок.

Це стосується і залучення компаній “РосУкренерго”, “Укргазенерго” до освоєння Одеського і Безіменного газових родовищ та до освоєння Прикерченської зони.

Одним із шляхів прискорення освоєння нафтогазових родовищ Чорного й Азовського морів могло б бути залучення позитивного міжнародного досвіду — наприклад Бразилії, яка за 25 років збільшила власний видобуток нафти з шельфу Атлантичного океану (на глибині від 10 до 1900 м) до 120 мільйонів тонн за рік. Приклад цієї країни найприйнятніший для України, але за умови ухвали відповідних законодавчих актів. Тож для організації ефективного освоєння вуглеводневих ресурсів українського сектору Азовського і Чорного морів слід створити потужну вітчизняну управлінську структуру для видобутку нафтогазових ресурсів Чорного й Азовського морів, яка повинна бути схожа на “Петробраз” (Бразилія) і працювати під егідою уряду України. Виконання цих робіт силами НАК “Нафтогаз України”, яка переобтяжена боргами, на практиці не дало змоги залучити вітчизняний та іноземний капітал до освоєння цих ресурсів і виконати програмні завдання.

Управлінська структура має забезпечити розробку і погодження

Державної програми або концепції, комплексного плану освоєння морських нафтогазових ресурсів і генеральної схеми розвитку інженерної інфраструктури нафтогазового комплексу акваторії Чорного й Азовського морів.

Освоювати морські вуглеводневі ресурси потрібно за комплексним планом і генеральною схемою. Ці документи мають визначати ефективну послідовність заходів (нормативно-правового, інформаційного забезпечення), а також раціональну схему інженерного облаштування акваторії, насамперед системи підводних трубопроводів, яка забезпечить послідовне підключення морських родовищ до газо- і нафтотранспортних систем України.

Невідкладного розв’язання чекає й питання забезпечення програми високоякісного геологічного інформацією. Треба забезпечити збір та інтерпретацію даних сейсморозвідки минулих років, створення відкритого ринку геологічної інформації. Потрібен і випереджувальний розвиток геологорозвідувальних робіт, зокрема отримання даних супутникових систем, виконання сейсморозвідки, пошукового і параметричного буріння. Для цього слід за рахунок державних ресурсів створити вітчизняну спеціалізовану науково-технічну базу (геофізичне, бурове судно тощо), або за прикладом Бразилії залучити для цього іноземні спеціалізовані компанії.

Для залучення недержавних інвестицій у розвідку родовищ слід на законодавчому рівні забезпечити гарантії інвесторам шляхом надання переваг на отримання ліцензій на розробку відкритого за рахунок інвестицій родовища, страхування фінансових, геологічних та екологічних ризиків тощо.

Пріоритетною повинна стати програма кадрового забезпечення, яка має дати перші результати за два—три роки за умови часткового добору, перефільювання та стажування спеціалістів нафтогазової галузі для роботи на морі. На законодавчому рівні потрібно забезпечити певні переваги за системними проектами — модернізації й адаптування для освоєння шельфу галузей машинобудування і суднобудування, портів, берегових споруд і комунікацій. Треба гарантувати внутрішню інтеграцію і концентрацію вітчизняного інвестиційного, виробничого і науково-технічного потенціалу на проектах облаштування морських родовищ. Перспектива тут і в можливості подальшого використання цього потенціалу для реалізації аналогічних проектів на шельфі інших країн, наприклад, Російської Федерації, Казахстану, Туркменії.

До розв’язання проблем освоєння ресурсів Чорного й Азовського морів варто залучити найвідоміших фахівців та науковців. Важливо на законодавчому рівні визначити передові технології, які слід імпортувати в Україну передусім.

— Надаючи право на розробку родовищ компаніям будь-якої власності, треба забезпечити державний контроль або власність на систему підводних трубопроводів, які проектуватимуться і будуватимуться випереджувальними темпами. Законодавчо визначити порядок пріоритетної реалізації вуглеводневої сировини на транспорті й переробних підприємствах України, визначити принципи національного, регіонального і міжнародного співробітництва за проектами освоєння нафтогазових ресурсів українського сектору Чорного й Азовського морів, — підкреслив у розмові Роман Яремійчук.

Зважмо, іншого шляху зміцнити нашу енергетичну, отже, державну незалежність, аніж освоїти не гаючись власні ресурси, в Україні немає.

ГАЗОВІ ТЕПЛОМОДУЛІ — КОЖНІЙ ШКОЛІ!

Віталій КОРЖ,
народний депутат України
(фракція БЮТ)

У Чернігівському районі вже другий рік поспіль прискіпливо контролюють дотримання температурного режиму в дитячих закладах: у школах — не нижче 18 градусів, в дошкільних установах — не нижче 20.

Досягти цього вдається за рахунок упровадження нових технологій теплоутворення, зокрема встановлення сучасних газових модулів у котельнях.

Наприклад, в Улянівській сільській школі на опалення витрачали щомісяця 30—35 тис. грн. Нині, після встановлення автоматичного газового модуля, що гарантує потріб-

ний рівень тепlopостачання, на тепло витрачають щомісяця лише 8—9 тис. грн. та 400 грн. сплачують за періодичне профілактичне обслуговування і перевірку автоматики.

Очевидна економія в 73 % переконує краще за будь-яку рекламу.

У школах району вже встановлено вісім таких диво-модулів, які десять років тому широко використовували у Польщі в малих готельних прибудовах на бензоаправних станціях.

Керівництво району не збирається зупинятися на досягнутому. Зокрема голова райради Федос Носенко вважає, що ще один резерв енергоресурсів — місцеве виробництво брикету, яке може стати потужним джерелом теплозабезпечення.

Уже зараз у Семенівському районі Чернігівщини є позитивний

досвід використання малих котлів нового покоління, які успішно, з високим коефіцієнтом корисної дії, для ефективного виробництва тепла використовують торф із зольністю до 20 %.

На жаль, згідно з “мудрим” рішенням у “верхах”, прийнятим ще за попереднього уряду, для опалення дитячих закладів Чернігівщини досі завозять донецьке вугілля, яке нерідко має зольність понад 50 % і вперто не хоче горіти.

Під час поїздок на закріпленій за мною виборчий округ і зустрічей з керівництвом районів та освітянами не обійшлося без цілком обґрунтованих претензій на мою адресу як представника однієї з гілок влади. Бо люди не мають бажання з’ясовувати, хто винен у чварах між “гілками”, а хочуть, щоб вугілля горіло, щоб у школі було тепло, а діти не хворіли.

РЕЙДЕРИ КНИГ НЕ ЧИТАЮТЬ

1 лютого цього року в Публічній бібліотеці імені Лесі Українки відбулася прес-конференція з приводу виселення відділу нових комп'ютерних технологій з приміщення на вул. Артема, 77, що розташоване у відомчому будинку ВАТ “Укргазпроект”. Незважаючи на звернення до керівництва правління ВАТ “Укргазпроект”, Секретаріату Президента України, Київської міської держадміністрації, Головного управління культури і мистецтв КМДА з проханням продовжити угоду на оренду приміщення, дійшло до Господарського суду м. Києва. 11 березня ц. р. суддя О. М. Ярмак без участі представників колективу бібліотеки, порушуючи Указ Президента України № 157/2008 “Про невідкладні заходи щодо розвитку міста Києва”, прийняла рішення про виселення бібліотеки.

Виселення відділу автоматизації призупинить діяльність усіх відділів обслуговування, паралізує роботу електронних баз на фонди всіх публічних бібліотек міста, унеможливить доступ до електронного каталогу, що працює в мережі Інтернет цілодобово.

Рішення Господарського суду бібліотека оскаржила, але ситуація суттєво не змінилася, і 4 квітня відбулася ще одна прес-конференція, щоб залучити якнайбільше засобів інформації та всіх, хто може і хоче захистити бібліотеку.

Володимир Сорока, представник міжнародного руху НАБАТ 2020 (Національна Асамблея Благодійних Асоціацій та Товариств): “Ситуація навколо Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки змінилася, але не на краще. Міжнародний рух НАБАТ 2020 разом з Міжнародним медіа-рухом “Чисті канали” створив спеціальну незалежну журналістську ініціативу “Укрсоцмедіа”. Вона має на меті консолідувати сили медіа-простору, журналістів та незалежні громадські організації, які опікуються культурно-освітніми та духовними осередками України: Комітет порятунку культурного середовища Києва “Культура проти вандалізму”, громадянська мережа “Опора”, Асоціація книговидавців та книгорозповсюджувачів, громадська організація “Збережи старий Київ”. Ми залучаємо журналістів не просто до захисту окремої бібліотеки, а до захисту потребують дуже багато осередків, які гинуть”.

Людмила Ковальчук, директор Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки: “Хочу подякувати всім за небайдужість до бібліотеки і ситуації, що склалася навколо неї. Сьогодні бібліотека працює на високих інформаційних технологіях. Це підтримка нашої міської влади, а також грантів, що ми одержали, беручи участь у конкурсах вітчизняних та міжнародних благодійних

фондів. Сьогодні всі місця працівників автоматизовано, з 1992 року бібліотека має вихід в Інтернет, надає ці послуги безплатно. Ми також зацікавлені представити Україну в світовому просторі, тому наша бібліотека другою після бібліотеки ім. В. Вернадського виставила зведений електронний каталог книг публічних бібліотек Києва.

Наша бібліотека виконує особливі функції: вона — центральна книгозбірня, комплектує книжкові фонди всіх бібліотек для дорослих. У нас створено пошукову систему високого рівня до цих фондів, опрацьовуються періодичні видання. Тому наші користувачі — студенти, учні початкових класів, бізнесмени, ділові люди, політики тощо. Надавати користувачам доступ до інформаційних ресурсів — наше призначення.

З 2000 року бібліотека впроваджує нові комп'ютерні технології в усі підвідомчі нам бібліотеки для дорослих.

Крім книжок і журналів, всі відділи надають доступ до електронної бази українських, російських та англійських повнотекстових журналів. У нас є повна база законодавчих актів України — закони, укази Президента, постанови уряду. Всіма новими технологіями та послугами керує відділ автоматизації бібліотечних процесів. Саме він працює в приміщенні відомчої організації — колишнього інституту “Союзгазпроект”. В архіві ми знайшли, що на етапі проектування цього будинку на вулиці Артема, 77 на першому поверсі планували бібліотеку. Протягом 43 років, відколи я тут працюю, бібліотека розташовувалася під дахом цього інституту. Право на поселення надавала міська влада. Але 1996 року це відомство (інститут “Укргазпроект”) приватизувало своє приміщення, включивши площу бібліотеки, не попередивши про це нас. Стаття 5 Закону України “Про приватизацію державної власності” передбачає, що якщо в приміщенні розташовано кілька організацій і його приватизують, то або все приміщення слід передати в господарське управління, або в управління комунального майна міста, або вони надалі заключають угоду про довгострокову оренду.

Міська влада та Головне управління культури обрали такий вихід — продовжити оренду на 8 років. Коли термін закінчився, вони зажадали

15 доларів за квадратний метр. Три роки тому ми витримали дуже тяжку боротьбу, адже бюджетна організація таких грошей не має. Постанова уряду регламентує оплату 1 грн. на рік за будь-яке приміщення, бо ми — неприбуткова організація, яка надає послуги безплатно.

Минуло три роки, ВАТ переходить у руки власника з Росії. Нас попередили, що маємо звільнити приміщення. Але зробити цього не можемо і не маємо куди переносити бібліотеку. 30 січня нас відвідали рейдери, хотіли вибити двері у відділі автоматизації. Від них ми захистилися, викликавши міліцію. А перед цим голова наглядової ради ВАТ “Укргазпроект” Оксана Мусієнко сказала, що їй немає про що зі мною говорити. З 1974 року ніхто таких заяв не робив.

Ми звернулися до Секретаріату Президента. Є доручення Віктора Балоги Турчинову перевірити правильність приватизації, він у свою чергу доручив це Фонду державного майна. У Києві цей фонд очолює В. Збуржинський, і ця ситуація його дратує, бо з його згоди було порушено Закон України “Про бібліотеки і бібліотечну справу”. Стаття 14 Закону стверджує, що якщо приміщення, в якому працює бібліотека, приватизується, то орган, який приймає рішення про приватизацію, має збудувати бібліотеці приміщення або надати інше. Та фонд ніколи не визнає того, що приватизацію провели незаконно.

Ми звернулися до Президента, Прем'єр-міністра, а потім дізналися, що “Укргазпроект” подав позов до суду. Почали шукати захисту. Захистити наші інтереси погодився адвокат Андрій Федур. Оскільки не планували коштів на захист, ми попросили перенести суд з 11 березня на квітень. Але 11 березня без нашої участі суддя Оксана Ярмак одноосібно прийняла рішення про виселення бібліотеки. Ми оскаржили його в Апеляційному суді Києва і чекаємо на його рішення.

За порадою нашого адвоката ми звернулися до Генеральної прокуратури України, прокуратури Києва, міського голови. На попередній прес-конференції був секретар Київради Олесь Довгий, він також сприяє нам.

Але закон захищає не наші права, а права власника. Тим часом прийнято рішення Київради включити будівництво приміщення бібліотеки в програму розвитку бібліо-

течної справи в м. Києві. Землю поки що не виділено. Ми не можемо погодитися на виселення відділу, адже там дуже багато техніки. Питання існування у світовому просторі такого каталогу — це вже питання не суто бібліотечне, а політичне, бо Україна представляє свою культуру.

Генеральний прокурор доручив прокуророві міста, а той — прокуророві Шевченківського району до 15 квітня здійснити перевірку правильності приватизації.

На жаль, виселення нашої бібліотеки — непоодинокий випадок. У тому, що робила наша бібліотека, брали участь міжнародні фонди, Посольство США в Україні, фонд “Відродження”, інші благодійні організації”.

Олександр Афонін, президент Асоціації книговидавців та книгорозповсюджувачів: “Тим, хто прийшов до влади і розпродує Україну, байдуже, що буде з нами. Вони живуть сьогоднішнім днем. Це люди, які прийшли вхопити і втекти, їм не потрібне ні наше минуле, ні сьогодні, ні майбутнє. У величезному місті не знайти приміщення — абсурд. Обертаючи мільярди гривень, влада не має ко-

пійки для того, щоб забезпечити пристойне існування єдиної ланки, яка несе культуру і духовність. Чому бібліотечні працівники змушені ходити по судових інстанціях і щось доводити? Чи не абсурд сьогодні в Україні захищати українську книжку, бібліотеку, театр, кіно?”

Ми не залишимо напризволяще жодного культурного осередку в Києві. Як член Національної ради з питань культури та духовності при Президентові порушує це питання на засіданні ради з офіційним зверненням до Президента прийняти політичне рішення, бо воно йде в річищі потреб нашої держави й української нації.

Якщо бібліотеку закриють і книжки заберуть, то сотні, тисячі людей не дійдуть до тієї доброї мудрості книги, а отже, втратять душу. Людина без душі — це клієнт пекла. Дуже хочеться, щоб наша влада усвідомила, що книга — це не просто папірці, вклеєні в корінець і обкладинку, а духовна, моральна цінність”.

Підготувала
Марія СКРИННИК
Фото
Ганни ОБОРСЬКОЇ

У КРИМУ ЧЕРГА В УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

На початку прийому заяв наплив людей був такий, що навіть не вистачало місця у холі гімназії. Вже до обіду повністю укомплектували обидва перші класи. Щоб подати сюди документи, чимало батьків майбутніх першокласників вистояли в черзі майже добу. Біля входу до гімназії натовпи батьків почали збиратися за день до початку прийому заяв. Батьки розповіли, що чергували тут усю ніч, а для кращої організації процесу запису дітей в гімназію склали навіть список тих, хто прийшов.

Вступ саме у цей навчальний заклад батьки майбутніх першокласників, чимало з яких не етнічні українці, мотивують потребою досконало володіти мовою держави, в

Першого дня прийому заяв у перший клас української гімназії Сімферополя кількість охочих навчати тут своїх дітлахів значно перевищила можливості цього навчального закладу.

якій живеш, потребою душі знати мову, літературу, культуру України, “щоб дужче любити й поважати свою країну”.

Як і торік, батьків попередили, що в перший клас зможуть взяти не всіх дітей.

— Такі “аншлаги” престижна гімназія переживає вже давно, — каже її директор Наталія Руденко. — Тенденція стійка: кількість поданих сюди заяв традиційно перевищує норму. Популярність єдиної в місті й на півострові української гімназії зростає рік у рік, тож потрапити сюди стає дедалі важче. Це не спеціалізований, а звичайний початковий освітній заклад, тому його адміністрація, педагогічний колектив не мають права робити

жодного добору. Ідеться лише про живу чергу. Оскільки нині можемо прийняти не більше як 28 дітей у кожен з двох перших класів, цього року заздалегідь визначили фіксовану дату набору, оголосили її ще в березні.

Та навіть уже звиклі до черг у єдину в Сімферополі українську гімназію педагоги були вражені нинішнім напливом охочих годинами стояти за освітою державною мовою, “як в радянські часи за дефіцитом”.

Тим часом, у міськуправлінні освіти обіцяють відкрити у вже й так затісній гімназії ще один додатковий клас. Напевно, без спальної кімнати, як в інших. Кого прийняти в нього з багатьох претендентів, керівництво

першої української вирішить спільно з міськуправлінням освіти. Перевагу, як і раніше, надаватимуть тим дітям, яким на перше вересня виповниться сім років, та тим, чий сестри й брати вже тут навчаються. Ті ж, хто не потрапить в українську гімназію, можуть подавати заяви до інших сімферопольських шкіл, де на прохання батьків відкриватимуть класи для охочих отримувати освіту українською мовою.

Схоже, знання мов, зокрема державної, нарешті починають сприймати в Криму, як питання толерантності й додаткових можливостей для молоді.

Проте, відзначають педагогілінгвісти, російські кримські школи зачекалися професійної консульта-

Наталія Руденко

тивної підтримки, як і вивіреної довгострокової освітньої програми, співвідносно з політикою та стратегією держави.